

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการเรียนรู้รูปแบบ CIRC กับการเรียนรู้ตามคู่มือครู ผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ CIRC และการสอนตามคู่มือครู และนำผลการศึกษามาสรุปและนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้โดยรูปแบบ CIRC (Cooperative integrated reading and composition)
 - 1.1 ความหมายและรูปแบบ CIRC
 - 1.2 ทฤษฎีหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบ CIRC
2. การเรียนรู้ตามคู่มือครู
 - 2.1 การวัดและประเมินผลตามคู่มือครู
 - 2.2 ทฤษฎีสันับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. เจตคติต่อวิชาภาษาไทย
5. ความฉลาดทางอารมณ์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การเรียนรู้รูปแบบ CIRC

1.1 ความหมายและรูปแบบของการเรียนรู้ CIRC

ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือรูปแบบ CIRC (Cooperative integrated reading and composition)

รูปแบบ CIRC เป็นวิธีการเรียนแบบร่วมมือสำหรับสอนการอ่านการเขียนและศิลปะทาง ภาษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ประยุกต์จากการวิจัยทางด้านจิตวิทยาพุทธิปัญญา (Cognitive psychology) การสอนอ่านและเขียน ประสิทธิภาพของคู่มือองค์ประกอบที่สำคัญ 4 อย่าง คือ (Slavin. 1995 : 345) 1) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อ่าน (Story-related activity) 2) การสอนการอ่านจับใจความ (Direct instruction in comprehension) 3) การบูรณาการการเขียนกับศิลปะในการ ใช้ภาษา (Integrated writing & language arts) 4) การอ่านนอกเวลา

การทำกิจกรรมในรูปแบบ CIRC นี้ นักเรียนจะทำงานตามกิจกรรมทั้งหมดภายในกลุ่ม การเรียนรู้ที่ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน กิจกรรมเหล่านี้สัมพันธ์กับสิ่งที่ครู สอนมีการฝึกเป็นทีม ฝึกเป็นรายบุคคล การประเมินผลโดยเพื่อน การฝึกเพิ่มเติม และการทดสอบ ซึ่งกลุ่มการเรียนรู้จะประกอบด้วย

กลุ่มการอ่าน (Reading group) นักเรียนถูกกำหนดให้อยู่ในกลุ่มการอ่านจำนวน 2-3 กลุ่ม ตามระดับความสามารถที่กำหนดโดยครู

ทีม (Teams) นักเรียนถูกกำหนดให้จับคู่ภายในกลุ่มการอ่าน แล้วในแต่ละคู่ถูกกำหนดให้เป็นทีมที่ประกอบด้วยสมาชิกอีกคู่หนึ่งจากกลุ่มการอ่าน 2 กลุ่ม ตัวอย่างเช่น ทีมอาจประกอบด้วยนักเรียน 2 คน จากกลุ่มการอ่านที่อ่อนกว่า สมาชิกของทีมได้คะแนนจากการตอบคำถาม การแต่งประโยคและสมุดรายงาน โดยนำมารวบรวมเป็นคะแนนของทีม ทีมที่ทำคะแนนในทุกกิจกรรมได้ถึงเกณฑ์ 80% จะได้รับการประกาศให้เป็นทีมเก่ง (Greatteam) และได้รับเกียรติบัตร

1. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อ่าน

เรื่องที่ใช้สำหรับอ่านจะเป็นนวนิยายหรือเรื่องอื่น ๆ ในแต่ละครั้งครูใช้เวลาประมาณ 20 นาที ในการแนะนำและอภิปราย โดยบอกถึงจุดประสงค์ในการอ่าน แนะนำคำศัพท์ใหม่ ทบทวน คำศัพท์เก่า อภิปรายเรื่องจากที่นักเรียนอ่านจบ และอื่น ๆ การอภิปรายเน้นไปที่ทักษะการทำนาย และชี้ปัญหาในเหตุการณ์ที่บรรยายในเรื่อง หลังจากการแนะนำของครู นักเรียนจะได้รับเรื่องที่ใช้ในการอ่านพร้อมทั้งลำดับขั้นของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อปฏิบัติในทีมหรือกับคู่ของตน กิจกรรมนี้จะเกี่ยวข้องกับการสอนของครู การส่งเสริมทางพุทธิปัญญาในการทำงานที่ต้องการความร่วมมือจากเพื่อนขณะปฏิบัติกิจกรรม ลำดับขั้นของการปฏิบัติกิจกรรมมีดังนี้

1.1 การจับคู่ผลัดกันอ่าน

กิจกรรมนี้จะเริ่มด้วยการให้นักเรียนอ่านในใจก่อน แล้วจึงอ่านออกเสียงกับคู่ของตนโดยผลัดกันอ่านคนละ 1 ย่อหน้า ผู้ฟังจะต้องตรวจความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นขณะอ่าน ครูประเมินความสามารถของนักเรียนด้วยการฟังและประเมินในขณะที่นักเรียนผลัดกันอ่าน จุดประสงค์ของการจับคู่ผลัดกันอ่านคือ เป็นการจัดให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกันอ่านในใจและการอ่านออกเสียง เพื่อเหตุผลที่สำคัญคือ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแปลข้อความให้มีความหมาย มีความคล่องแคล่วในการอ่านและการจับใจความในการอ่าน

1.2 การเขียนทำนายโครงสร้างเรื่อง

นักเรียนจะได้รับคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน โดยคำถามจะเน้นที่โครงสร้างของเรื่อง เมื่อนักเรียนอ่านไปได้ครึ่งเรื่องนักเรียนจะได้รับคำสั่งให้หยุดอ่าน และให้บรรยายทิศทางของเรื่องระบุปัญหาของเรื่อง และให้ทำนายวิธีการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องในรูปแบบ

ปะติดปะต่อ โดยเขียนคนละประมาณ 2-3 บรรทัด ตัวอย่างเช่น นักเรียนอาจถูกเรียกถามให้เขียนตอนจบของเรื่องที่แตกต่างกันไป จุดประสงค์ของกิจกรรมนี้เพื่อให้นักเรียนกระตือรือร้นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่เขาได้อ่าน กับความรู้และประสบการณ์เดิม

1.3 การอ่านออกเสียงคำศัพท์

การจับใจความในเรื่องที่อ่านของนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการแปลความหมายของข้อความอย่างคล่องแคล่วและถูกต้อง เมื่อนักเรียนขาดความคล่องแคล่วในการแปลความหมายจากข้อความ จะจับใจความได้ลำบาก ในรูปแบบ CIRC จะมีคำศัพท์ใหม่ในเรื่อง โดยครูเป็นผู้แนะนำในการสอนทั้งชั้น นักเรียนได้ฝึกอ่านออกเสียงก่อนการอ่านเรื่องและยังได้ฝึกอ่านออกเสียงให้กับคู่ของตนขณะปฏิบัติกิจกรรม จุดประสงค์การอ่านออกเสียงก็เพื่อพัฒนาความรู้ในศัพท์ใหม่โดยอัตโนมัติ และเก็บความจำคำศัพท์ใหม่เหล่านั้นสำหรับการอ่านเรื่องต่อไป

1.4 การให้ความหมายคำศัพท์

นักเรียนได้รับรายการคำศัพท์ของเรื่อง ซึ่งเป็นคำศัพท์ใหม่ในภาษาพูด และให้ค้นหาความหมายของคำศัพท์ในพจนานุกรม นำคำศัพท์มาแต่งประโยค การให้ความหมายของคำศัพท์มีจุดประสงค์เพื่อช่วยนักเรียนให้เรียนรู้ความหมายของคำศัพท์ใหม่ในบริบทที่ได้อ่านนั้น

1.5 การสรุปเรื่อง

หลังจากการอ่านและการอภิปรายในกลุ่มการอ่านด้วยการแนะนำของครู นักเรียนจะต้องสรุปย่อเหตุการณ์สำคัญในเรื่องที่อ่านให้คู่ของตนฟัง จุดประสงค์ของกิจกรรมนี้คือ ให้นักเรียนอธิบายเหตุการณ์อย่างย่อด้วยคำพูดของตน เพื่อช่วยให้มีความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่องที่อ่านมากขึ้น และเพื่อฝึกหัดการระลึกข้อมูลที่สำคัญ การสรุป และการถอดความรู้ที่ได้จากการอ่าน ช่วยให้นักเรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่นำเสนอในเรื่องที่อ่าน กับความรู้เดิม

1.6 การสะกดคำศัพท์

กิจกรรมขั้นนี้ให้นักเรียนทำการทดสอบเพื่อนคนอื่น ๆ โดยใช้รายการศัพท์ที่สะกดไม่ครบในแต่ละสัปดาห์ โดยถามคำศัพท์ใหม่เพื่อน จนกว่าเพื่อนจะตอบได้ครบคลุมหมด หลังจากนั้นนักเรียนจะใช้รายการศัพท์ที่เขียนสะกดคำไว้ครบ มาผลัดกันถามอีกหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้สามารถสะกดคำได้หมดทุกคำ

หลังการเรียน 3 ครั้ง นักเรียนจะได้รับการทดสอบการจับใจความเรื่องที่อ่าน เขียนประโยคจากคำศัพท์ที่กำหนดให้อ่านรายการคำศัพท์ให้ครูฟัง ในการทดสอบนักเรียนจะไม่ได้รับอนุญาตให้ช่วยเหลือคนอื่น คะแนนจากการทดสอบและการเขียนทำนายโครงสร้างเรื่อง

เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของคะแนนของทีมในรอบสัปดาห์ จุดประสงค์ของการทดสอบคือ เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้คำศัพท์และจับใจความของเรื่องที่อ่านได้

2. การสอนการอ่านจับใจความ

นักเรียนได้รับการสอนทักษะการอ่านจับใจความที่เฉพาะเจาะจง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง อย่างเช่น ระบุใจความสำคัญ ความเข้าใจ ความสัมพันธ์เกี่ยวกับเหตุผล การลงความเห็นทักษะที่เฉพาะเจาะจงเหล่านี้ จะนำมาฝึกกับนักเรียนที่ละชั้น หลังจากจบในแต่ละบทเรียน นักเรียนทำงานในกิจกรรมการอ่านจับใจความแบบทีม และอภิปรายปัญหาที่เหลือในข้อทดสอบชุดที่ 2

3. การบูรณาการการเขียนกับภาษาศาสตร์

ในระหว่างการเรียนภาษา ครูใช้หลักสูตรศิลปะในการใช้ภาษาและการเขียนที่พัฒนา โดยเฉพาะสำหรับรูปแบบ CIRC ข้อเน้นย้ำของหลักสูตรนี้คือ กระบวนการเขียน ทักษะกลไกทางภาษาที่นำมาช่วยเฉพาะในการเขียนมากกว่าแยกสอบเป็นเรื่องต่างหาก อย่างเช่น นักเรียนเรียนคำขยาย ในระหว่างเรียนการเขียนอธิบายย่อหน้าต่าง ๆ การทำเครื่องหมายคำพูดเมื่อเขียนบทสนทนา อธิบายเรื่อง โปรแกรมที่นำมาใช้ในการเขียน มีทั้งให้นักเรียนฝึกเขียนตามหัวข้อที่ตนเองเลือก และบทเรียนที่ครูนำมาสอนที่เฉพาะเจาะจงในทักษะการเขียนต่าง ๆ เช่น การอุปมาอุปไมย การโต้แย้ง บทความหนังสือพิมพ์ เรื่องลึกลับ และจดหมาย นักเรียนประพันธ์แล้วลำดับงานของเพื่อนคนอื่น โดยเน้นไปที่ความถูกต้องเชิงโครงสร้างและการปะติดปะต่อ ท้ายที่สุดนักเรียนพิมพ์บทประพันธ์ที่สำเร็จครั้งสุดท้ายเป็นทีมหรือทำเป็นหนังสือชั้นเรียน

4. การอ่านหนังสือนอกเวลา

ในแต่ละวันนักเรียนจะได้รับมอบหมายให้อ่านในใจจากหนังสือที่ตนเองสนใจ โดยใช้เวลาประมาณ 20 นาที เพื่ออ่านเป็นการบ้าน จุดประสงค์ของกิจกรรมนี้คือ

4.1 เพื่อเพิ่มเวลาการอ่านในใจของนักเรียน จากการศึกษาพบว่า การเพิ่มเวลาในการอ่านในใจของนักเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างสูงกับการพัฒนาการอ่านจับใจความ

4.2 เพื่อสนับสนุนนักเรียนให้เอาใจใส่การอ่านที่เป็นกิจกรรมอิสระ โดยผู้ปกครองคอยเป็นผู้ดูแลในการอ่าน และคอยส่งเสริมนักเรียนให้อ่านอย่างน้อยภายในเวลาที่กำหนด นักเรียนจำเป็นต้องส่งสมุดรายงานการอ่านหนังสือ 1 เล่ม ทุก ๆ 2 สัปดาห์ ใครที่อ่านได้มากกว่าที่กำหนด จะได้รับการส่งเสริมให้อ่านเพิ่มเติมพร้อมกับเพิ่มสมุดรายงานอีกและจะได้รับโบนัสเพื่อเป็นคะแนนของทีมจากรูปแบบ CIRC สรุปได้ว่า เป็นรูปแบบการเรียนที่พัฒนาขึ้นโดยมหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ (John Hopkins University) สำหรับสอนการอ่าน การเขียน และภาษาศาสตร์ ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือในระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ กิจกรรม

ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที้อ่านการสอนอ่านจับใจความ การบูรณาการการเขียนกับภาษาศาสตร์ การอ่านหนังสือนอกเวลา โดยมีการทดสอบหลังการเรียนในแต่ละช่วง (เช่นแต่ละสัปดาห์)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้อ้างอิงผลงานวิจัยของรูปแบบ CIRC ดังนี้

สชุนเดลอ (Schundler. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 16 คน โดยใช้โปรแกรม CIRC เป็นเวลา 20 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมเป็นนักเรียนจำนวน 17 คน สอนอ่านโดยการสอนทั้งชั้นแบบดั้งเดิมร่วมกับนักเรียนกลุ่มย่อยที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ทั้งสองกลุ่มได้รับการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน SRA (Science Research Associate) ผลการศึกษาไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

แบรมเลตต์ (Bramlett. 1994 : Abstract) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม CIRC กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 198 คน จาก 6 ห้องเรียน เมื่อวัดด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความ(California achievement test) จากกลุ่มที่มีระดับความสามารถในการอ่านต่างกัน พบว่า กลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ มีความพอใจในโปรแกรม CIRC

สติเวนส์ และสลาวิน (Stevens & Slavin. 1995 : 321-351) ได้ศึกษาผลระยะยาวของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม CIRC ในการสอนอ่านและภาษาศาสตร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทัศนคติ ต่อการอ่านและภาษาศาสตร์ และความตระหนักรู้ในเมตาคอกนิชัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-6 ทำงานตามโปรแกรม CIRC โดยใช้ทีมที่มีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในกิจกรรมการอ่านและเขียนเกี่ยวกับเรื่องที้อ่านได้ ครูให้ความรู้เกี่ยวกับยุทธวิธีการจับใจความและกระบวนการเขียน ในการสอนเขียนและภาษาศาสตร์ และยังศึกษากับนักเรียนพิการที่เสียเปรียบทางวิชาการในห้องเรียนปกติ และเข้าร่วมกิจกรรมในทีมแบบร่วมมือ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น นักเรียนจำนวน 635 คน โดยใช้โปรแกรม CIRC และเปรียบเทียบกับนักเรียน 644 คน ที่สอนแบบดั้งเดิม นักเรียนพิการที่เสียเปรียบทางวิชาการ จำนวน 72 คน ในโปรแกรม CIRC นำมาเปรียบเทียบกับนักเรียนพิการ 65 คน จากโรงเรียนที่สอนแบบดั้งเดิม ผลการศึกษาเมื่อผ่านระยะเวลา 1 ปี พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรม CIRC มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านศัพท์และการอ่านจับใจความสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบดั้งเดิม เมื่อระยะเวลา 2 ปี พบว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนดั้งเดิม นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรม CIRC มีความตระหนักรู้ในวิธีเมตาคอกนิชัน มากกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนดั้งเดิม นักเรียนพิการที่เสียเปรียบทางวิชาการในห้องเรียน CIRC มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านศัพท์ การอ่านจับใจความและการใช้ภาษาสูงกว่านักเรียนพิการในโรงเรียนแบบดั้งเดิม ไม่มีความแตกต่างกันในทัศนคติที่มีต่อการอ่านและการเขียนอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรม CIRC กับนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนแบบดั้งเดิม

การเรียนแบบร่วมมือกันเพื่อบูรณาการด้านการอ่าน และการเขียน (Cooperative Integrated Reading and Composition หรือ CIRC) การเรียนแบบร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการอ่าน และการเขียน จะจับคู่กันทำกิจกรรมการเรียนตามลำดับคือการอ่านกับเพื่อน การเขียนโครงร่างของเนื้อเรื่อง การอ่านออกเสียง การให้ความหมายของคำ การเล่าเรื่องใหม่ และการสะกดคำนักเรียนแต่ละคู่จะผลัดกันเป็นผู้ตรวจสอบ การทำกิจกรรม และช่วยสมาชิกในกลุ่มของตนทำกิจกรรมให้สำเร็จ หลังจากทำกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว นักเรียนจะต้องทำการทดสอบความเข้าใจในเรื่องที่อ่านคะแนนของนักเรียนแต่ละคนจะรวมเป็นคะแนนของกลุ่ม ครูจะประกาศคะแนนกลุ่มที่ทำคะแนนได้สูงสุด การจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียน (CIRC) มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูสร้างความสนใจของนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะเรียนโดยการใช้ภาพ คลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความสนใจ
2. ขั้นแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูแจ้งจุดประสงค์ของบทเรียนนั้น รวมทั้งจุดประสงค์ทางวิชาการ พฤติกรรมที่คาดหวังจากการทำงานกลุ่ม
3. ขั้นสอนครูแบ่งกลุ่มนักเรียนจัดเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มให้ชัดเจน แบ่งกลุ่มโดยผลสัมฤทธิ์เก่ง ปานกลาง อ่อน
 - 3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกเรื่องที่จะศึกษา จากหัวข้อที่ครูเสนอ
 - 3.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่มกำหนดหัวข้อย่อย ครูตรวจสอบหัวข้อย่อยแต่ละกลุ่ม นักเรียนแบ่งหัวข้อย่อยไปศึกษา แล้วนำมารายงานในกลุ่มของตนเอง
 - 3.3 กลุ่มวางแผนร่วมกันเพื่อเตรียมรายงาน โดยครูให้คำปรึกษา
 - 3.4 ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรายงาน และให้เพื่อนในชั้นร่วมอภิปรายถามหลังจากรายงานจบ

4. ขั้นสรุป ครูทำการสรุปบทเรียนที่นักเรียนได้ศึกษาไปทั้งหมด
5. ขั้นวัดผลและประเมินผลการทำงานกลุ่มและให้ข้อมูลป้อนกลับ

หัวใจของการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ CIRC มี 3 ประการ

1. รางวัลของกลุ่ม (Team reward) หมายถึงผลของกลุ่มที่ผู้ร่วมกลุ่มทุกคนจะต้องรับผิดชอบ และมีโอกาสเท่ากันในการประสบความสำเร็จ โดยกลุ่มอาจจะได้รับรางวัลเป็นประกาศนียบัตรหรือใบประกาศเกียรติคุณเมื่อบรรลุถึงเกณฑ์ที่กำหนด
2. ความรับผิดชอบต่อผลงานของนักเรียนแต่ละคน (Individual accountability) หมายถึงผลการทำงานของแต่ละคนเพื่อทำให้กลุ่มมีผลงานโดยรวมถึงเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนร่วมกลุ่มจึงต้องมีภารกิจในการช่วยให้ผู้ร่วมกลุ่มแต่ละคนพัฒนาผลการเรียนของตนและพร้อมตลอดเวลาสำหรับการทดสอบ

3. การมีโอกาสประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน (Equal opportunities for success) หมายถึงนักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียน เรียนอยู่ในระดับใด สามารถสร้างงานให้แก่กลุ่มด้วยการวัดระดับผลการเรียนของตน จากผลการเรียนในระดับเดิมของตนได้ ซึ่งจากการวิจัยหลายวิธีสลาวิน (Slavin, 1983 : 429) ชี้ให้เห็นว่า การให้รางวัล (Reward) แก่นักเรียนที่สามารถยกระดับการเรียนของตนเอง จะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนได้มากกว่าการให้รางวัลเมื่อนักเรียนชนะผู้อื่น

ทักษะที่จำเป็นในการเรียนแบบร่วมมือรูปแบบ CIRC

ในการเรียนรูปแบบ CIRC นี้ครูจะต้องสอนทักษะที่จำเป็น 2 ประเภท ให้แก่นักเรียนคือ ทักษะทางสังคมมนุษยสัมพันธ์ (Social or interpersonal skills) และทักษะทางด้านเทคนิค (Technical skills)

ทักษะทางสังคม ได้แก่ การตั้งใจฟังผู้อื่น การรอคอยให้ถึงคราวของตน การร่วมมือไม่ถอนตัว มีทักษะความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถแก้ไขสถานการณ์ขัดแย้ง สนับสนุนให้กำลังใจผู้อื่น

ทักษะทางด้านเทคนิค ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน เขียน แก้ปัญหา การอภิปราย การตั้งคำถาม การคิด และการนำไปใช้

ตัวอย่างของทักษะการฟังที่ควรฝึก มีดังนี้

1. ตั้งใจฟัง มองผู้พูด
2. จับประเด็นของเรื่องที่ฟัง
3. เปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม
4. สนใจในเรื่องที่ฟัง
5. ไม่แสดงกิริยาที่พอใจหรือไม่พอใจ หรือตัดสินผิดถูกทันที

ตัวอย่างของทักษะการอภิปรายที่ควรฝึก มีดังนี้

1. ฝึกพูดให้กระชับ ให้พูดคนละประมาณ 15 นาที ในการอภิปราย 5 นาที
2. ฝึกการฟัง ผู้ที่จะอภิปรายคนต่อไปต้องฟังระยะเวลา 3 นาที
3. ฝึกการคิดไตร่ตรอง ผู้ที่จะอภิปรายคนต่อไปจะต้องสรุปความของผู้ที่พูดก่อนหน้านั้นแล้วจึงจะพูดเรื่องของตน

นั่นแล้วจึงจะพูดเรื่องของตน

4. ฝึกให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย

ตัวอย่างของทักษะในการปฏิบัติตนในสถานการณ์ขัดแย้งที่ควรฝึก มีดังนี้

1. ให้นักเรียนเขียนเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
2. จากข้อ 1 ให้บรรยายว่าเขาทำอย่างไร

3. จากข้อ 1 ให้แสดงทางเลือกต่าง ๆ 5 ทาง ที่เขาสามารถทำได้ในสถานการณ์นั้น

4. จากข้อ 1 ให้เขาเสนอว่า ถ้าเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก เขาจะอย่างไร

การเปลี่ยนกลุ่ม เวลาในการอยู่ร่วมกันในแต่ละกลุ่มประมาณ 2 สัปดาห์ หรือ เรียนบทเรียนหนึ่ง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนเสียเวลาและเปลี่ยนกลุ่มได้รวดเร็ว การเปลี่ยนกลุ่มมีหลายวิธีเช่น

1. การเขียนลงบนแผ่นกระดาษ ให้รายละเอียดว่ากลุ่มที่เท่าไร อยู่ตรงไหนของห้องเรียน สัปดาห์ใดใครจะอยู่ในกลุ่มไหน และมีบทบาทอะไรในกลุ่มนั้น

2. การใช้เครื่องมือฉายข้ามศีรษะ โดยเขียนรายละเอียดการเปลี่ยนกลุ่มบนแผ่นใส

3. การจัดกระเป๋านั่งในลักษณะต่าง ๆ

งานและบทบาทในแต่ละกลุ่ม สมาชิกควรจะเรียนรู้บทบาทหน้าที่อันจำเป็นที่จะต้องใช้งานในการทำงานกลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ชี้แนะ (Facilitator) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก เป็นบทบาทของผู้นำกลุ่มในการร่วมกันแก้ปัญหา หรือร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย

2. ผู้บันทึก (Recorder) เป็นผู้บันทึกรายงานของกลุ่มบันทึกรายงานในสิ่งที่สมาชิกกลุ่มได้อภิปรายหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3. ผู้ควบคุมเวลา (Timer) ในการทำงานต้องมีผู้คอยควบคุมเวลาว่าง งานแต่ละขั้นตอนได้ใช้เวลาานเท่าไร

4. ผู้จัดอุปกรณ์ (Materials) ในการเรียนและชั่วโมงต้องมีความรับผิดชอบในการจัดเรื่องอุปกรณ์การเรียนที่ได้รับจากครู

5. ผู้กระตุ้น (Encourager) เป็นผู้ช่วยเหลือคำอธิบายเพิ่มเติมแก่เพื่อนสมาชิก งานและบทบาท ทั้งหมดนี้ นักเรียนแต่ละคนจะต้องมีโอกาสหมุนเวียนกันรับผิดชอบ

ข้อระวังในการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

1. การนำวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือโปรแกรมCIRCไปใช้ควรคำนึงถึงหลักการควบคุมกับความมุ่งหมาย

2. อย่าคิดรูปแบบโดยลืมนสาระ เทคนิคการสอนคือรูปแบบ สาระคือการมุ่งให้นักเรียนเก่ง ดี มีความสุข มีประโยชน์สังคม

3. เนื้อหาต่างกัน ผู้เรียนต่างกัน สภาพแวดล้อมต่างกัน อาจต้องใช้เทคนิคต่างกัน ไม่มีเทคนิคใดที่ใช้ได้ทุกสถานการณ์

4. การสอนแต่ละครั้งอาจต้องผสมผสานกันหลาย ๆ ชนิด

5. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน CIRC ต้องปรับวิธีการสอนสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. การสอนตามคู่มือครู

2.1 ความหมายของการสอนตามคู่มือครู

การสอนตามคู่มือครู กรมวิชาการเสนอแนะในคู่มือครูซึ่งการสอนนี้ใช้วิธีบรรยายอธิบาย ชักถาม ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม การดำเนินการสอนในแต่ละคาบ ใช้วิธีการหลาย ๆ อย่างควบคู่กันไป โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ และเนื้อหา (กรมวิชาการ. 2536 : 22)

กรมวิชาการ (2545 : 1) ให้ความหมายของคำว่า คู่มือครูว่า หมายถึง เอกสารสำหรับช่วยครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียนอย่างลึกซึ้งและชัดเจนตลอดจนให้ทราบถึงวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพด้วย สำหรับคู่มือภาษาไทยนั้นผู้จัดทำขึ้น คือ ผู้ทำหนังสือแบบเรียนซึ่งได้แก่กรมวิชาการ

2.2 ลักษณะ ส่วนประกอบ และการใช้คู่มือครู

นพคุณ คุณาชีวะ (2524 : 87) สรุปลักษณะของคู่มือครู วิชาภาษาไทย ของกรมวิชาการว่าประกอบด้วย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. คำแนะนำในการใช้หลักสูตรและบทเรียน
2. คำแนะนำการใช้คู่มือการสอนเฉพาะบท ซึ่งแบ่งออกได้เป็นจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการสอน ข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่สอน ข้อเสนอแนะในการสอน ความรู้ประกอบ และหนังสืออ่านประกอบ

สุจริต เพียรชอบ (2525 : 58-63) อธิบายรายละเอียดของส่วนประกอบในคู่มือครู ไว้ดังนี้

1. คำแนะนำในการใช้หลักสูตรและหนังสือแบบเรียน
2. จุดประสงค์ในการใช้คู่มือครูเรียบเรียงขึ้นเพื่อให้ครูใช้หนังสือในการเรียนการสอนได้โดยสะดวกโดยชี้แจง และคลี่คลายความหมายทุกตอนที่เนื้อหาซับซ้อนเกินไปให้เข้าใจแจ่มชัด
3. เนื้อหาสาระของคู่มือครู ประกอบด้วยคำนำ คำชี้แจงในการใช้เครื่องในแต่ละบท ซึ่งจะมีโครงสร้างเหมือนกัน คือ ประกอบด้วยจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเนื้อหาสาระโดยสรุป เนื้อหาประกอบการสอน ข้อเสนอแนะวิธีการสอนและการจัดกิจกรรม สื่อการสอน การวัดและประเมินผล หนังสืออ่านประกอบหนังสืออุเทศ
4. วิธีใช้คู่มือครู มีไว้สำหรับให้ครูใช้ประกอบการสอน ถ้าครูทำตามคำแนะนำโดยตลอดจะทำให้การสอนดำเนินไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น

กรมวิชาการ (2545 : ก-ข) ได้ชี้แจงการใช้คู่มือครูประกอบการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรอ่านทำความเข้าใจพอสังเขป เนื้อหาในตอนต้นของคู่มือครูก่อนที่จะทำความเข้าใจรายละเอียดที่กล่าวไว้ในหนังสือเรียน เพราะใจความในข้อสังเขปของคู่มือครูไม่ได้จัดเรียงลำดับไว้ตามย่อหน้าเหมือนใจความในหนังสือบางตอน ในหนังสือเรียนมีการแยกเป็นข้อ ๆ อย่างละเอียดแต่เนื้อความในข้อสังเขปในคู่มือครูอาจจะรวมข้อย่อย ๆ 2-3 ข้อเป็นข้อสังเขปเดียว ครูจึงควรอ่านข้อสังเขปให้ตลอดเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

2. คู่มือครูแต่ละบทมักมีคำชี้แจงถึงเนื้อหาสำคัญของบทเรียนแต่ละบทเรียนในหนังสือ อาจมีตัวอย่างเพิ่มเติมจากที่มีไว้แล้วในหนังสือเรียนนั้น บางบทถ้าเห็นว่าเนื้อหาใจความชัดเจนอยู่แล้ว ก็ไม่มีตัวอย่างเพิ่มเติมมาอีก ตามปกติคู่มือครูจะมีข้อเสนอแนะ กิจกรรมการเรียนการสอน ประจำบทแต่ข้อเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท แล้วข้อเสนอแนะไม่ใช่ข้อกำหนดให้ครูกระทำแน่นอนเลยทีเดียว ดังนั้นเมื่อครูอ่านเสนอแนะแล้วถ้าครูกิจการศึกษาค้นคว้ากิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพในโรงเรียนหรือท้องถิ่นก็เป็นการสมควรยิ่ง

3. คู่มือครูบางบทมีความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากหนังสือเรียน ทั้งนี้ก็เพราะมุ่งหวังที่จะเป็นแนวทางให้ครูใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพนักเรียนที่แตกต่างกัน เช่น มีประโยชน์กับโรงเรียนหรือนักเรียนบางกลุ่มหรือ บางคนที่มีศักยภาพสูงที่จะได้ความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนก็ได้การเสริมความรู้เช่นนี้ย่อมไม่ถือว่าต้องใช้ความรู้เฉพาะที่มีในหนังสือเรียน หรือที่มีอยู่ในหนังสือคู่มือครูเท่านั้น ครูอาจเสริมความรู้จากแหล่งวิทยาการใด หรือด้วยกลวิธีใด หรือกิจกรรมการเรียนการสอนใดให้แก่เด็กนักเรียนที่มีศักยภาพสูงให้มีความรู้กว้างขวางขึ้นก็ได้

จะเห็นได้ว่า การสอนตามคู่มือครู ถ้าครูศึกษาเนื้อหาขั้นตอนในคู่มือ โดยละเอียด ทำความเข้าใจและปรับใช้วิธีการให้เหมาะสม คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนก็จะมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่น

2.3 การวางแผนการสอน และการวัดประเมินผล

สุจริต เพ็ชรชอบ และสายใจ อินทร์ทรัพย์ (2536 : 265) กล่าวว่า การวางแผนการสอนที่เป็นหน้าที่ของครูโดยตรง การวางแผนงานล่วงหน้าย่อมก่อให้เกิดผลดี ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจ มีบุคลิกที่ดีสามารถควบคุมสถานการณ์ในห้องเรียนได้

สมพร มั่นตะสูตร (2536 : 52) กล่าวว่า แผนการสอน คือ การเตรียมตัวล่วงหน้าของครูในการสอนภายในคาบเรียนหนึ่ง ๆ ว่านักเรียนควรจะเรียนรู้เรื่องใด มีจุดมุ่งหมายในการเรียนเฉพาะ

คาบอย่างไร จะสอนโดยวิธีใด มีเนื้อหารายละเอียดว่าอย่างไร การวางแผนการสอนล่วงหน้า นอกจากมีประโยชน์ในการกำหนดทิศทางที่แน่นอนของครูแล้วยังมีผลต่อการเรียนการสอน โดยทั่วไปด้วย

การจัดการเรียนการสอนตามคู่มือครู ประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ประสาท อิศรปริดา (2528 : 11) กล่าวว่า กิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียนมีความสำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักเรียน เมื่อนักเรียนพร้อมที่จะเรียนก็นำมาซึ่งความพอใจ ชาลัญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 104) กล่าวถึง วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนว่า มีหลายวิธีได้แก่ การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน การสร้างสถานการณ์ ต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการการร้องเพลง การเล่า ประสบการณ์ การสนทนาซักถาม การแสดง ละคร การใช้บทหรือยกเรื่อง หรือสุภาษิตง่าย ๆ เป็นต้น

การจัดกิจกรรมเพื่อนำเข้าสู่บทเรียนดังกล่าวมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนดังนี้

1. เป็นการเร้าให้นักเรียนสนใจบทเรียนใหม่
2. ช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียน
3. เป็นการทบทวนบทเรียนเก่าให้แก่ นักเรียน
4. ช่วยให้นักเรียนและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
5. ช่วยให้บรรยากาศของการเรียนในห้องเรียนเป็นกันเองไม่อึดอัด
6. ช่วยให้ครูได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระยะต้น ๆ เพื่อปรับปรุงกิจกรรม

ในชั้นสอน

7. เป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์และความรู้เดิมให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่

ที่นักเรียนได้รับ

ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมในชั้นสอน สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523 : 8) กล่าวว่า กิจกรรมชั้น การสอนเป็นขั้นตอนที่ต่อจากการนำเข้าสู่บทเรียน วิธีการกำหนดกิจกรรมการเรียนในชั้นสอนนั้น ควรเป็นกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียนได้ลงมือฝึกฝนปฏิบัติอย่างจริงจังและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กันทรพิชัย (2534 : 8) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ครูต้องจัดประสบการณ์ การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้พบคำตอบด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัยเกี่ยวกับการสอนที่เน้นกระบวนการนี้ก็คือ สอนให้ผู้เรียนสามารถทำตามขั้นตอนได้ และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมดจนสามารถนำไปใช้ได้จริง

ในสถานการณ์ใหม่ และสอนให้ผู้เรียนฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ได้ อย่างอัตโนมัติ ในชั้นสอนนี้ครูผู้สอนต้องยึดจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน

ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอนต้องจัดกระบวนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการการเรียนรู้ไปด้วย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ เรียกว่า “ทักษะกระบวนการ” หรือกระบวนการอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาในการพิจารณาว่าจุดประสงค์ใด สามารถสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะได้ครบทั้ง 9 ชั้น ควรยึดหลักในการพิจารณาดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2534 : 27)

1. การปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้บรรลุผล ต้องมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติตามแผน และขั้นการประเมินผล
2. ผลการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน ต้องปรากฏออกมาเป็นชิ้นงาน
3. ในการวางแผนปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนจะต้องมีการเลือกหลาย ๆ ทางจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมในชั้นสอน มีดังนี้คือ

- 3.1 เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน ต่อจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 3.2 เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน ต่อจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 3.3 เพื่อเป็นวิถีทางที่จะนำนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมในชั้นสรุป การสรุปบทเรียนเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอน การสรุปบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้นักเรียนสามารถรวบรวมความคิดความเข้าใจของตนเองในสิ่งที่เรียนมาแล้วได้ถูกต้อง วิชัย ดิสสระ (2535 : 82-83) ให้ความหมายการสรุปบทเรียนว่า หมายถึง การรวบรวมใจความสำคัญหรือเนื้อเรื่องที่สำคัญ ๆ ที่ครูต้องการจะให้นักเรียนเรียนรู้เข้าด้วยกัน เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจบทเรียนตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง สมบูรณ์ โดยทั่ว ๆ ไปการสรุปบทเรียนจะทำหลังจากที่ครูสอนจบบทเรียนแล้ว นอกจากจะให้นักเรียนได้เชื่อมความรู้เก่ากับความรู้ใหม่แล้ว การสรุปบทเรียนยังช่วยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเรียนที่ตนประสบด้วย และควรจะใช้วิธีใดในการสรุปบทเรียนที่น่าสนใจ กิจกรรมการเรียนการสอนขั้นการสรุปนั้นเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้หรือ จดจำการกระทำที่ผ่านมาได้ดี ตามหลักการเรียนรู้ของนักจิตวิทยา กัทกรี (Guthrey) ดังนั้นในการเรียนการสอนแต่ละครั้งควรจะมีการสรุปบทเรียนโดยใช้กิจกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การสรุปบทเรียนจะได้ผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งมีรูปแบบของกิจกรรมที่ควรจัดขึ้น ซึ่งมีรูปแบบของกิจกรรมที่ควรจัด ดังนี้

1. การรายงานหน้าชั้นของตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ
2. การทำรายงานกลุ่มหรือรายงานเป็นรายบุคคล
3. การเขียนเรียงความ
4. การใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ เช่น การดูวีดิทัศน์ สไลด์

5. การสนทนาซักถามระหว่างครูกับนักเรียน การใช้คำถาม
6. การใช้เกม และการใช้บทเพลง
7. การมอบหมายงานให้ปฏิบัติ
8. การแสดงต่าง ๆ บทบาทสมมติ ละครสั้น
9. การจัดนิทรรศการ หรือการศึกษานอกสถานที่

การจัดกิจกรรมชั้นสรุปบทเรียนมีประโยชน์ต่อนักเรียน และครูในการเรียนการสอนดังนี้

1. ประมวลเรื่องราวที่สำคัญเข้าด้วยกัน
2. เชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนได้
3. ครูรวบรวมความสนใจของนักเรียนได้ดีขึ้น
4. สร้างให้มีความเข้าใจของนักเรียนได้ดีขึ้น
5. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน

กิจกรรมในชั้นประเมินผลการวัดผลและประเมินผลเป็นขั้นสอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง

เช่นกัน การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวังหรือไม่ การวัดและประเมินผลเป็นระยะ จะทำให้ทราบได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนหรือเข้าใจในบทเรียนหรือไม่อย่างไร ครูอาจจะประเมินโดยการสังเกตใช้ การตอบคำถามปากเปล่าพูดแสดงความคิดเห็น ทำรายงานกลุ่ม จัดนิทรรศการการตอบคำถาม ข้อเขียนซึ่งครูเตรียมแบบทดสอบนั้นมา การทดสอบนี้อาจใช้เวลา 3-5 นาที ก็ถือว่าเป็นการประเมินผลแล้วเช่นกัน

การวัดและประเมินผลการสอนตามคู่มือครู

กรมสามัญศึกษา (2534 : 30) ได้กล่าวถึง ระเบียบของการวัดและประเมินผลไว้ว่า หลักสูตรฉบับปรับปรุงเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นคนสมบูรณ์ทั้งในด้านความรู้ พื้นฐานสำหรับการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้ยังมีจุดเน้นตามความต้องการของชาติในด้านการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงต้องการให้มีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม ฯลฯ ระเบียบการประเมินจึงได้กำหนดไว้ว่า จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย และด้านกระบวนการ การวัดประเมินผลระดับการเรียนการสอน เป็นการวัดและประเมินผลโดยครูผู้สอน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินผลการเรียน คือ วัดและประเมินว่าหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนรับรู้และใช้กระบวนการในระดับนี้ควรให้ผสมผสานไปกับการวัดตามจุดประสงค์อื่น ๆ ซึ่งจะไม่มีการแยกสอบเพื่อวัดกระบวนการ

1. วิธีวัดและเครื่องมือวัดและประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผลนั้น มีจุดมุ่งหมายของการวัดอยู่ที่การกระทำ หรือแผนการกระทำไม่ใช่ผลผลิต ดังนั้นจึงสามารถใช้เครื่องมือวัดได้หลายลักษณะเช่น แบบสังเกต การปฏิบัติงานกลุ่ม แบบประเมินการพูด แบบประเมินการอ่านออกเสียง แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบทั้งปรนัยและอัตนัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 15)
2. เนื้อหาบางบทมีการตัดตอนมาจากหนังสือเรื่องยาวที่เป็นวรรณกรรมที่ได้รับยกย่อง ครูควรทำความเข้าใจและชี้ให้เห็นคุณค่าในด้านความรู้ ข้อคิดและด้านศิลปะการใช้ถ้อยคำ
3. การอ่านเรื่องที่คัดตัดตอนจากหนังสือเรื่องยาว เช่น นิทาน นิยาย และบทความควรใช้เกณฑ์ในการอ่านให้เหมาะสมแก่บทที่อ่าน ครูควรทราบว่าเรื่องที่อ่านใช้โวหารอะไร สำหรับนักเรียนอาจารู้เพียงผิวเผินไม่จำเป็นต้องให้จดจำมาก ยกเว้นโวหารเด่น ๆ ควรจะนำมายกตัวอย่างให้กับนักเรียนมีนิสัยรักการอ่านต้องใช้เวลานาน นักเรียนไม่สามารถฝึกได้ด้วยตนเอง ต้องฝึกจากครู
4. เลือกฝึกทักษะที่ฝึกยาก เช่น ทักษะการอ่านในใจ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านต้องใช้เวลานาน นักเรียนไม่สามารถฝึกได้ด้วยตนเองต้องฝึกจากครู
5. การสอนจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ในระยะแรก ๆ การสอนดำเนินไปอย่างช้า ๆ ครูไม่ต้องกังวลว่าสอนช้าไม่ทันเวลา เมื่อนักเรียนเกิดความชำนาญก็จะปรับตัวได้คล่องแคล่วขึ้น
6. ต้องคำนึงถึงศักยภาพคือความสามารถเฉพาะด้านที่ปรากฏให้เห็นวิธีการพัฒนาสมรรถภาพคือต้องให้นักเรียนประกอบกิจกรรม และพยายามให้นักเรียนที่มีสมรรถภาพสูงช่วยนักเรียนที่มีสมรรถภาพต่ำ
7. ควรมีการปรับปรุงกลุ่มนักเรียนเพื่อการเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงานร่วมกันและเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
8. การฝึกทักษะควรมีการให้ฝึกทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน โดยเฉพาะการฝึกที่บ้าน ควรให้การบ้านเพราะช่วยให้นักเรียนเกิดความแม่นยำ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และสร้างความสัมพันธ์อันดีของนักเรียนกับผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองอาจมีส่วนช่วยเหลือในเรื่องการทำการบ้านด้วย
9. งานที่มอบหมายให้นักเรียนทำ เช่น ให้คัดลอกกลอน ให้หาความหมายของคำศัพท์ในเรื่องที่สอนแบบฝึกหัดท้ายบท เป็นต้น
10. รวบรวมคำศัพท์ไว้ท้ายบทเรียนตามตัวอักษร โดยการให้ค้นคำศัพท์ที่เรียงตามตัวอักษรจะเป็นการฝึกความชำนาญที่ละเอียด และเห็นคุณค่าและความสำคัญของตัวอักษรไทย
11. ครูควรแนะนำให้นักเรียนอ่านประวัติผู้แต่ง เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนแต่ไม่ต้องท่องจำ

12. ครูควรทำแผนการสอนและควรประชุมปรึกษากัน ส่วนวิธีสอนก็แล้วแต่กลุ่มโรงเรียนจะใช้
13. ควรมีการทดสอบหลังสิ้นสุดการเรียน
14. สื่อการสอนควรพิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียนและจุดประสงค์การเรียนรู้
15. ครูควรพานักเรียนไปศึกษานอกโรงเรียนบ้าง ซึ่งสัมพันธ์กับบทเรียน และให้มีประโยชน์กับนักเรียนให้มากที่สุด

2.4 ทฤษฎีสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนตามคู่มือครู

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อหาวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวเป็นไปตามจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หน่วยศึกษานิเทศก์ จึงจัดทำคู่มือการสอนเพื่อให้โรงเรียนได้ยึดเป็นแนวทางการสอนที่เรียกว่าคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ โดยกรมสามัญศึกษา ได้ยึดหลักการและรูปแบบการเรียนรู้ของ กาเย่ (Gagne) และบริกส์ (Briggs) เป็นหลัก (มัลลิกา พงษ์ปริตร. 2527 : บทนำ)

1. การเรียนรู้ตามแนวของกาเย่

กาเย่แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 8 ประการ ตั้งแต่การเรียนรู้แบบพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงการเรียนรู้แบบยากและซับซ้อน ดังนี้

1.1 การเรียนรู้เครื่องหมายและสัญญาณเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่จะไม่ให้แสดงออกได้ การเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขตามแบบของพาฟลอฟ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก

1.2 การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง เป็นการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่างจากชนิดแรกที่ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ผู้เรียนมีความตั้งใจและรู้ตัวในการที่จะเชื่อมโยงการตอบสนองที่เหมาะสมต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ กัน เมื่อทำได้ถูกต้องและเหมาะสมได้รับรางวัลหรือการเสริมแรงการเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกของธอร์น ไคค์ และการวางเงื่อนไขแบบกระทำของสกินเนอร์

1.3 การเรียนรู้แบบลูกโซ่ เป็นการเรียนรู้กิจกรรมต่อเนื่องตามลำดับ ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองตั้งแต่ 2 คู่ขึ้นไป เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ และทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว การเรียนรู้ประเภทนี้มาจากทฤษฎีต่าง ๆ หลายทฤษฎี ซึ่งรวมแนวความคิดของสกินเนอร์และกัทธรีด้วย

1.4 การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงภาษา ถ้อยคำ การใช้ภาษาเน้นความสำคัญของภาษา ถ้อยคำ

1.5 การเรียนรู้แบบการจำแนกความแตกต่าง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นและแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้าเพื่อที่จะตอบสนองสิ่งเร้านั้นให้ถูกต้อง

1.6 การเรียนรู้มโนคติ เป็นการเรียนการสอนตอบสนองร่วมกันต่อกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีความแตกต่างกัน ผู้เรียนต้องเรียนรู้สิ่งที่คล้ายกัน สามารถสรุปความเหมือนและแยกความแตกต่างของสิ่งเร้าได้

1.7 การเรียนรู้กฎหรือหลักการ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวม หรือเชื่อมโยงมโนคติ ตั้งแต่ 2 มโนคติขึ้นไปเข้าด้วยกัน และที่สามารถตั้งเป็นเกณฑ์ขึ้นได้ นำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีคล้ายคลึงกัน

1.8 การเรียนรู้การแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยการคิด โดยการรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ของการเรียนรู้ประเภทที่ 7 เข้าด้วยกัน และนำไปใช้แก้ปัญหา

2. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบกาเย่

จากทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางกาเย่ สามารถจัดรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งอาศัยสมมติฐานเบื้องต้น 5 ประการ คือ (อาคม จันทสุนทร. 2527 : 2-3)

2.1 การจัดรูปแบบการเรียนการสอนมุ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละบุคคล การจัดรูปแบบการเรียนการสอนนี้จึงไม่ได้มุ่งที่คนกลุ่มใหญ่คือมิใช่ระบบกระจายเสียงที่มุ่งให้ความรู้ และทัศนคติแก่คนในสังคมรวม ๆ แต่จะมุ่งเน้นให้กับแต่ละบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ

2.2 การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ทำได้ทั้งระบบสั้นและยาว คือเป็นทั้งการจัดรูปแบบหรือวางแผนการสอนในแต่ละชั่วโมง และการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยตลอดในบทเรียนหรือในรายวิชานั้นทั้งหมด ซึ่งอาจทำโดยครูแต่ละคนหรือครูช่วยกันทำเป็นคณะก็ได้

2.3 การจัดรูปแบบการเรียนการสอนถือว่า การจัดรูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีระบบจะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนกล่าวคือ ถ้ามีการจัดการเรียนการสอนที่ดีแล้ว คนจะเรียนรู้ได้ดีกว่าปล่อยให้เรียนเองตามธรรมชาติ

2.4 การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ควรจัดเชิงระบบ กล่าวคือ มีขั้นตอนตั้งแต่การพิจารณาความต้องการ ความจำเป็น เป้าหมาย และการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกันไป จนถึงขั้นที่นักเรียนทราบผลการปฏิบัติ หรือประเมินวิธีการดำเนินงานว่าได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่

3. การจัดลำดับเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพมนุษย์

การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์ การสอนต้องยึดตามจุดประสงค์ และคำนึงถึงสมรรถภาพของผู้เรียน โดยจัดเหตุการณ์สอนตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 สร้างความสนใจ เป็นวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนอาจใช้การพูดคุย ชักถาม หรือใช้วัสดุอุปกรณ์ เชื่อมประสบการณ์เดิมกับสิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่

3.2 จุดประสงค์ คือ บอกให้กับผู้เรียนทราบว่าเรื่องที่เรียนต่อไปนี้ เมื่อเรียนจบแล้ว ผู้เรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางใด และเป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่

3.3 ทบทวนความรู้เดิม เป็นขั้นที่ผู้สอนตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนที่จะเรียนต่อไป เพื่อให้ผู้เรียนสามารถโยงประสบการณ์เดิม กับประสบการณ์ใหม่ได้เป็นอย่างดี

3.4 เสนอบทเรียนใหม่ โดยใช้อุปกรณ์มาช่วยเพื่อให้บทเรียนใหม่ที่น่าสนใจ และ น่าติดตาม เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียน และเป็นประสบการณ์ที่มีความสำคัญ ต่อตัวผู้เรียน

3.5 ให้แนวความรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานที่ผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติต่อไป ผู้สอนจะหาแนวทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยวิธีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสมรรถภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วน หนึ่งของจุดประสงค์ปลายทาง

3.6 ผู้เรียนปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้ แสดงความคิดเห็น แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำ ความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้

3.7 ให้ข้อมูลย้อนกลับ คือให้ผู้เรียนทราบผลการปฏิบัติ การที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม ใด ๆ ไปแล้วและสามารถทราบผลทันที ย่อมเป็นผลที่ดีต่อตัวผู้เรียนเอง ถ้าหากพบข้อบกพร่อง จะได้แก้ไขได้ทันที ในขั้นตอนนี้ผู้สอนอาจจะติชมด้วยตนเอง หรือให้กลุ่มเพื่อน หรือตัวผู้เรียนเอง เป็นผู้ประเมินผลก็ได้

3.8 ประเมินผลการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ ขั้นตอนนี้จะสามารถทราบได้ทันทีว่า ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการในแต่ละคาบหรือไม่ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการ สอนของผู้สอนก็ได้ หรือเกิดจากตัวผู้เรียนเองวิธีการปฏิบัติก็คือ ผู้สอนอาจจะประเมินจากการ ทดสอบย่อยหรือสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ของผู้เรียน

3.9 ส่งเสริมความมั่นใจและการถ่ายโอนความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้โดยผู้สอนสรุปเน้น และย้ำให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่ตนเรียน เช่น ให้ทำ การบ้าน ทำรายงาน หรือศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากความรู้ที่ได้รับ

จากลำดับขั้นของเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ เมื่อนำมาจัด แผนการสอนสามารถจัดลำดับขั้นตอนนี้ ได้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2534 : 45)

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ

ขั้นที่ 2 แจ้งจุดประสงค์

ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่

ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์เข้าช่วย

ขั้นที่ 5 ให้แนวการเรียนรู้

ขั้นที่ 6 ปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 7 แจกผลการปฏิบัติ

ขั้นที่ 8 ประเมินผลการเรียนการสอนตามจุดประสงค์

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้

จากการศึกษาเกี่ยวกับคู่มือครู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลนั้น จะต้องศึกษาถึงหลักการ วิธีการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการเรียนรู้ ตลอดจนทฤษฎีทางจิตวิทยา เพื่อเป็นแนวทางในการลำดับขั้นตอนการสอนที่ถูกต้องเหมาะสมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนตามธรรมชาติของการเรียนรู้และจะต้องมีการวางแผนงาน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล คู่มือครูจึงมีความสำคัญที่ครูผู้สอนจะเลือกนำมาใช้ในส่วนที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและตรงตามจุดประสงค์ของผู้เรียน

2. ลักษณะการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู

การจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดแนวคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2544 : 35) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควบคู่ไปกับการบรรยายของครู ดังนี้

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู เริ่มจากการสนทนาซักถาม การทบทวนปัญหาการบรรยายของครูแล้ว แบ่งกลุ่มระดมความคิดหาข้อสรุปร่วมกัน แล้วนำเสนอผลงาน จากนั้นร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ติชมงานที่นำเสนอ และฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคล สื่อการเรียนรู้เป็น ใบความรู้ ใบงาน ที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ

3. ขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู

การจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู ผู้วิจัยได้จัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาวิชา ความสนใจและวัยของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียน โดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการทบทวนปัญหา การสนทนา การซักถาม ดูของจริง

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน เป็นการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่นแบ่งกลุ่มนักเรียน ระดมความคิด เขียนวลีและประโยค ข้อความ เรื่องราว แล้วให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงทั้งเป็นกลุ่ม และเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการสรุปเนื้อเรื่องของบทเรียน โดยนักเรียนร่วมกันวิจารณ์ ติชม ผลงานที่ได้ปฏิบัติในใบงาน

กล่าวโดยสรุปว่า การสอนตามคู่มือครู คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ดำเนินไปตามกิจกรรมเสนอแนะในคู่มือครูซึ่งเป็นเอกสารสำหรับช่วยครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียนที่ลึกซึ้งและชัดเจน โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักเรียนสามารถที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนได้หลายรูปแบบ โดยหลาย ๆ รูปแบบและจะมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้หรือเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 29) สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึง คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลจากการเรียนการสอน หรือมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพสมอง

ธานี วิทยาภิรตนันต์ (2542 : 12) ได้ให้ความหมายคำว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้จากที่ไม่เคยกระทำได้ หรือกระทำได้น้อย ก่อนที่จะมีการเรียนการสอน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

ไพศาล หวังพาณิชย์ (2543 : 137) สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม หรือจากการสอบ การวัดผลสัมฤทธิ์จึงเป็นการตรวจสอบความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผลของบุคคลว่าเรียนรู้แล้วเท่าไร

สันต์ ยอดพุดชา (2542 : 47) สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง สมรรถภาพทางสมองที่เกิดจากการเรียนรู้มาแล้ว มีความรู้ความสามารถเพียงใดโดยการวัดจากแบบทดสอบในด้านพุทธิพิสัยที่ใช้วัดสมรรถภาพต่าง ๆ ของการเรียนรู้

วราภรณ์ บรรดิ (2543 : 60) สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่เรียนมาแล้ว

นาฎยา ชมวิชา (2547 : 9) สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จที่เกิดจากการเรียนรู้ในเรื่องใดๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือวัดทางด้านจิตวิทยา หรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

สมสุข ศรีสุก (2542 : 64) ให้ความหมายของคำว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จที่ได้รับจากความรู้ ความสามารถ หรือทักษะ หรือความหมายถึงผลการเรียนการสอน หรือผลงานที่เด็กได้จากการประกอบกิจกรรมส่วนนั้น ๆ ก็ได้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คือ คะแนนที่ได้จากการวัดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาภาษาไทย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 ซึ่งประกอบไปด้วย การเขียนสะกดคำการบอกความหมายและเขียนคำมูล คำประสม คำซ้ำ คำซ้อน การอ่านคำประพันธ์ และสรุปสาระสำคัญ และวิเคราะห์เนื้อหาข้อคิดในเรื่องที่อ่านได้

4. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาภาษาไทย

4.1 ความหมายของเจตคติ

เจตคติมาจากคำว่า Attitude รากศัพท์มาจากคำว่า Aptus หมายถึง ทำที่ ความรู้สึก ความคิดเห็นที่แสดงออกมาของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เดิมใช้คำว่า ทักษคติ ต่อมาคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของราชบัณฑิตยสถานให้ใช้คำว่า เจตคติ ซึ่งมีความหมายสำคัญยิ่งต่อการเรียน เพราะเมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ครู โรงเรียน และเพื่อน ๆ ก็ทำให้ใส่ใจต่อการเรียน เข้าใจบทเรียน ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศให้ความหมายดังนี้

ฮอร์นบี (Hornby. 1974 : 50) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ทำที่หรือความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึก การคิด และพฤติกรรม

อนาสตาซี (Anastasi. 1976 : 541) เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้น ๆ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี เชื้อชาติ และสถาบันต่าง ๆ เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 321) ให้ความหมาย เจตคติ คือ ทำที่หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

กัญจนา ทองสิงห์ (2540 : 36) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามสภาพการณ์เมื่อบุคคลนั้นได้รับความรู้ประสบการณ์ ก็จะแสดงออกให้รู้ถึงความคิดของตน เจตคติสามารถสร้างขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้

เจตคติ จึงหมายถึง การแสดงออกทางความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ และทำที่ต่อบุคคลสถานการณ์ และสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางบวกหรือในทางลบ อันเป็นผลจากประสบการณ์เจตคติ จึงสามารถสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นการปลูกฝังเจตคติจึงมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของคนในลักษณะต่าง ๆ กัน

4.2 องค์ประกอบของเจตคติ

มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ เกรนซ์ และอีเกอร์ตัน (Krench & Egerton. 1962 : 139-140) แมคไกร์ (McGuire. 1969 : 155-156) และประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 34) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติไว้ในลักษณะเดียวกันว่า เจตคติมีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา คือ ความรู้ ความคิด ความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งบุคคลได้รับรู้ประสบการณ์ หรือข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ก่อนจึงสามารถกำหนดท่าทีความรู้สึกรู้สึกต่อสิ่งเรานั้นได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก คือ ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น พอใจ ชอบ ไม่ชอบ ชื่นชม รังเกียจ เป็นต้น ซึ่งความรู้สึกทั้งหลายเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยมีความรู้ ความคิด หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ของบุคคลแต่ละบุคคล เป็นตัวกำหนดในการประเมินสิ่งเร้าว่าเป็นที่น่าพอใจหรือไม่อย่างไร ซึ่งก็คือ ความรู้สึกในด้านบวก หรือด้านลบนั่นเอง

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม คือ แนวโน้มในทางปฏิบัติที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าใด ๆ ในแง่บวกหรือลบเช่นกัน การยอมรับไม่ยอมรับ เต็มใจทำไม่เต็มใจทำ เป็นต้น นั้นหมายถึง ถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสมที่จะเกิดการปฏิบัติหรือปฏิกิริยาตอบสนองไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น

สมสมัย วิสูตรรุจิรา (2545 : 51) ได้แยกเจตคติออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. ภาวะทางจิตใจและประสาท ซึ่งจะแสดงให้เห็นทางพฤติกรรม เช่น โกรธ เกลียด รัก

2. ความพร้อมที่จะตอบสนอง คือ เมื่อมีเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดก็พร้อมที่จะตอบสนองสิ่งนั้นตามลักษณะของเจตคติที่เกิดขึ้น

3. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นระบบเกิดขึ้นเป็นกลุ่มและจัดระบบไว้แล้วในตัวเอง คือ เมื่อเกิดเจตคติต่อสิ่งใดแล้วจะเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน และติดตามมาด้วยพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์

4. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ หมายความว่า ประสบการณ์มีส่วนช่วยในการสร้างเจตคติได้ดี

5. เป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกการแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับเจตคติเป็นสำคัญ

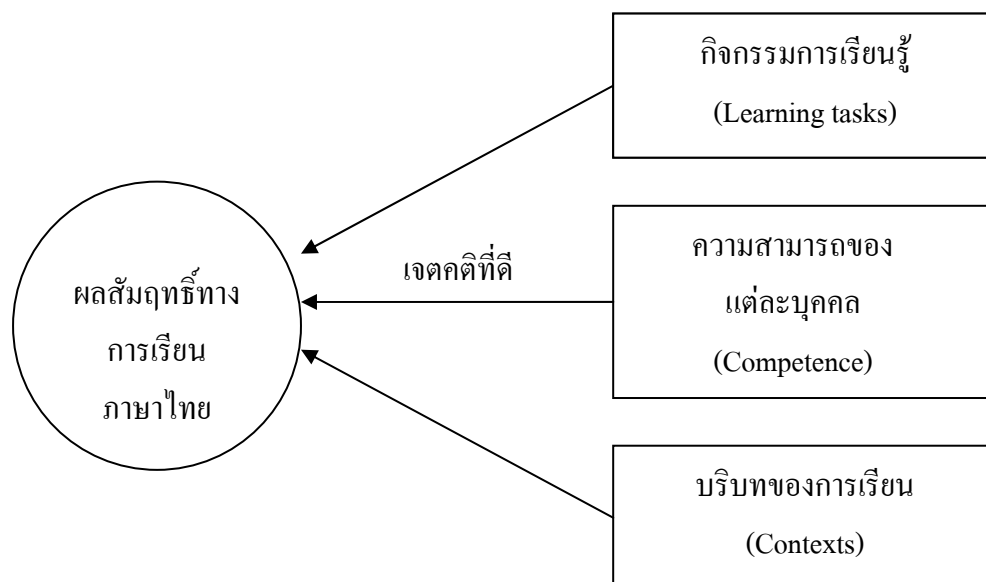
เชดสคัลด์ โฆวาสินธุ์ (2520 : 40) กล่าวว่า เจตคติมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้หรือความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า (Object) นั้นเพื่อเป็นเหตุผลในการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินผลสิ่งเร้านั้น ๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสำคัญกับสิ่งเร้าต่าง ๆ เป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้านั้นแล้วว่าพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดี หรือ เลวอย่างไร

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้มาจากการประเมินผล

ออลเลอร์ และคนอื่น ๆ (Oller and others. 1977 : 54) กล่าวว่า เจตคติเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ด้านภาษาเพราะเป็นสิ่งสนับสนุน และสิ่งขัดขวางในการเรียนรู้ภาษาและยังได้เสนอรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษา ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 2 แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.3 ระดับของเจตคติ

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2522 : 11) ได้แบ่งเจตคติออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. เจตคติเชิงนิมิต เป็นการแสดงออกในลักษณะความพึงพอใจเห็นชอบสนับสนุนปฏิบัติด้วยความเต็มใจ
2. เจตคติเชิงนิเสธ เป็นการแสดงออกในลักษณะตรงกันข้ามกับเจตคติเชิงนิมิต เช่น ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่นินดี ไม่รวมมือ

3. เจตคติที่เป็นกลาง เป็นการแสดงออกที่ไม่เป็นทั้งเจตคติเชิงนิมาน และเชิงนิเสช เช่น รู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบหรือเกลียด

4.4 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

เจตคติของบุคคลเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลใหม่ ๆ จากบุคคลอื่นหรือโดยผ่านจากสื่อมวลชนหรือโดยการได้รับจากประสบการณ์โดยตรงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบด้านความเข้าใจซึ่งมีผลทำให้องค์ประกอบด้านความรู้สึกและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย เกี่ยวกับการเปลี่ยนเจตคตินี้ ลัดดา กิติวิภาค (2523 : 243-244) ได้กล่าวสรุปถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ ดังนี้

1. ความสอดคล้องกันระหว่างความคิด ความเข้าใจและความรู้สึกนั้น คือ เมื่อบุคคลมีความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดบุคคลจะมีความคิดความเข้าใจในสิ่งนั้นในลักษณะดังกล่าวด้วย

2. ความสอดคล้องกันระหว่างความรู้สึก ความคิดความเข้าใจและพฤติกรรมเมื่อไรก็ตามที่บุคคลต้องการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยที่การกระทำนั้นเขาไม่เชื่อถือเขาจะอดใจเนื่องจากการกระทำนั้นไม่สอดคล้องกับความเชื่อของเขา ทำให้เกิดความขัดแย้ง บุคคลจึงพยายามทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อขจัดความขัดแย้งนั้น

3. การถูกบังคับให้ยินยอมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอิทธิพลของกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าได้รับการลงโทษบุคคลก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

5. การเสริมแรงและการลงโทษมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติถ้าได้รับการเสริมแรงบุคคลก็จะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าได้รับการลงโทษบุคคลก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

6. การสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูล การนำเสนอข้อมูลลักษณะของข้อมูล และคุณสมบัติของผู้รับข้อมูล

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณย์ (2528 : 233) ได้กล่าวถึง การสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติในด้านการเรียนเพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนดังนี้

1. การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน

1.1 จัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและสนุกสนาน

1.2 ครูต้องเป็นฉบับที่ดีทางด้านความคิด ความประพฤติ และการมีระเบียบวินัยด้านการเรียนรู้และสังคม

2. การเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน

2.1 ให้การแนะนำโดยชี้แนวทางปฏิบัติต่อการเรียนรู้ให้ถูกต้องและเหมาะสม

ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่จะตอบสนองในทางบวกต่อสิ่งที่ทำคุณประโยชน์ต่อตนเอง

2.2 พยายามให้การเสริมแรงที่ตรงกับความถนัดและความต้องการของเด็กแต่ละคน เพื่อให้มีกำลังใจที่จะเรียนรู้มากกว่าที่จะใช้การลงโทษ

2.3 พยายามให้เด็กได้ลงมือกระทำเองมีส่วนรับผิดชอบต่องานนั้น เช่น การให้นักเรียนค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง เด็กจะเกิดความรู้ความเข้าใจต่อบทเรียนนั้น และเกิดความภาคภูมิใจทำให้เจตคติที่เคยมีต่อบทเรียนไม่ลดลง และที่สุดเปลี่ยนเป็นเจตคติที่ดีได้

กล่าวได้ว่า เจตคติเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่และทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้ผู้เรียนลดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนและเกิดเจตคติใหม่ที่ดี หรือที่พึงประสงค์ ซึ่งการเกิดพฤติกรรมที่มาจากความรู้สึก ความคิด และความเข้าใจที่ดี จะนำไปสู่การกระทำในสิ่งที่พึงปรารถนา ทั้งนี้ถ้าครูพบนักเรียนที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน ครูผู้สอนควรรหาสาเหตุที่มาแล้วจึงหาทางแก้ไขให้ถูกวิธี เพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงเจตคติในทางที่ดีได้

4.5 ประโยชน์ของเจตคติ

ประโยชน์ของเจตคติ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 5-6) ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวโดยการจัดรูปหรือระบบสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
2. ช่วยให้มีการยอมรับตนเองโดยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่างซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตนเอง
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิกิริยาโต้ตอบหรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปนั้น ส่วนมากจะทำการในสิ่งที่ทำความพอใจหรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเองซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้นนำความพอใจมาสู่บุคคลนั้น

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เจตคติ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ถ้าเกิดขึ้นในทางที่พึงประสงค์ เพราะช่วยทำให้บุคคลเข้าใจสภาพแวดล้อม ยอมรับตนเอง ปรับตนเองให้เข้ากับสังคมและมีความพึงพอใจในตนเอง จากประโยชน์ดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ดี อันจะเป็นผลให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนที่ดีด้วย

4.6 หลักการวัดเจตคติ

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 147-148) ได้เสนอหลักการวัดเจตคติดังนี้ การวัดเจตคตินับว่าเป็นสิ่งที่ยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกหรือ เป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าวมี

การแปรเปลี่ยนได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตามเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็ยังสามารถวัดได้ ซึ่งต้องอาศัยหลักสำคัญดังต่อไปนี้

1. ต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น เกี่ยวกับเจตคติคือ

1.1 ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลนั้น จะคงอยู่ช่วงหนึ่งนั้น คือความรู้สึกนึกคิด คนเราไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรตลอดเวลา อย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่มีความรู้สึกของคนเรานั้นมีความคงที่สามารถวัดได้

1.2 เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรงเป็นการวัดแบบทางอ้อม

1.3 เจตคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึกนึกคิด เช่น สนับสนุนหรือคัดค้าน ยังมีขนาดหรือปริมาณความคิด ความรู้สึกนั้นอีกด้วย ดังนั้นในการวัดเจตคตินอกจากจะทำให้ทราบลักษณะหรือทิศทางแล้วสามารถบอกระดับความมากน้อย ความเข้มข้นของเจตคติได้ด้วย

2. การวัดเจตคติด้วยวิธีใดก็ตามจะต้องมีสิ่งประกอบ 3 อย่าง คือ ตัวบุคคลที่จะถูกวัด มีสิ่งเร้าเช่น การกระทำเรื่องราวที่บุคคลแสดงเจตคติตอบสนอง และสุดท้ายต้องมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาในระดับ สูง ต่ำ มาก น้อย

3. สิ่งเร้าที่นิยมนำไปใช้คือข้อความเจตคติ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายคุณค่าคุณลักษณะของสิ่งนั้นเพื่อให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

4. การวัดเจตคติต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรงของการวัดเป็นพิเศษ ต้องพยายามให้ผลของการวัดที่ได้ตรงกับความเป็นจริงของบุคคลทั้งในแง่ทิศทางและระดับ

4.7 วิธีเขียนข้อความวัดเจตคติ

เครื่องมือที่ใช้วัดเจตคติ หรือที่เรียกว่า มาตรการวัดเจตคติ (Attitude scale) จะประกอบด้วยข้อความหรือคำถามโดยทำหน้าที่เป็นตัวเร้า ให้บุคคลแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกออกมา ดังนั้นการวัดเจตคติจะได้ผลถูกต้องและเชื่อถือได้มากเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้อความที่ใช้ถามหรือนำไปเร้าว่ามีมากน้อยเพียงใด การเขียนข้อความเพื่อวัดเจตคติของบุคคลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาโดยยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (ธีรวุฒิ เอกะกุล. 2542 : 7-8)

1. ใช้ข้อความที่กล่าวถึงเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่เป็นปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ทราบเจตคติของบุคคลในสภาวะปัจจุบันการกล่าวถึงอดีตหรือสิ่งที่ผ่านมา อาจทำให้ทราบเจตคติของบุคคลนั้นซึ่งปัจจุบันอาจเปลี่ยนแปลงไปแล้ว

2. หลีกเลี่ยงข้อความที่ถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้นเพราะจะกลายเป็นการตอบสนองตามความจริงทำให้ไม่ทราบความรู้สึก หรือความคิดเห็นของบุคคล

3. ข้อความที่ใช้ต้องให้คำตอบที่สามารถแปลความหมายได้ คือ สามารถบ่งบอกทิศทางและระดับของความรู้สึกของบุคคลได้ ข้อความที่ดีจึงควรถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าคุณลักษณะของสิ่งเหล่านั้น

4. ข้อความนั้นต้องมีความเป็นปรนัย คือ มีความชัดเจน มีความหมายแน่นอน ไม่ใช่ภาษาวกวน หรือคลุมเครือ

5. ข้อความหนึ่ง ๆ ควรถามความคิดเห็นเพียงอย่างเดียวถ้ามีหลายความคิดเห็นในข้อความเดียวกันจะกลายเป็นข้อความที่กำกวม ยุ่งยากต่อการเสนอความเห็น เช่น ไม่ควรให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยใช้ข้อความที่ว่า การสอนแบบบรรยายทำให้น่าเบื่อเสียเวลา มาก ได้ผลการเรียนไม่ดี เพราะมีหลายเรื่องในข้อเดียวกัน ควรแยกข้อความนี้ออกเป็นหลาย ๆ ข้อความ เช่น

5.1 การสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนเบื่อ

5.2 การสอนแบบบรรยายทำให้เสียเวลามากเกินไป

5.3 การสอนด้วยวิธีบรรยายทำให้ผู้เรียนขาดความคิดริเริ่ม

6. ข้อความที่ใช้ควรมีลักษณะกลาง ๆ ไม่น้อมเอียงไปทางใดทางหนึ่ง เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้ทั้งในทางบวกและลบ จึงควรใช้ข้อความที่กล่าวทั่ว ๆ ไปโดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำบางคำ เช่น เสมอ ทั้งหมด ไม่เคยเลย เท่านั้น เพียงแต่ เพียงเล็กน้อย เป็นต้น

7. พยายามหลีกเลี่ยงข้อความที่ไม่อาจแสดงความคิดเห็นได้ หรือไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะพิจารณา เช่น ข้อความที่กล่าววนอกเรื่องที่จะศึกษา ดังนั้นก่อนเขียนข้อความควรศึกษาขอบข่ายของเรื่องที่จะถามเสียก่อน โดยพิจารณาว่าเรื่องนั้น ๆ มีขอบเขตแต่ไหน ควรเน้นหรือถามด้านใด

4.8 มาตรฐานวัดเจตคติ

มาตรฐานวัดเจตคติที่นิยมใช้ในการวิจัยมีอยู่หลายชนิดที่นิยมใช้ผู้มี 3 ชนิด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 106-108) ดังนี้

1. วิธีของเทอร์สโตน
2. วิธีของลิเคิร์ต
3. วิธีใช้ความหมายทางภาษา

สำหรับมาตรฐานวัดเจตคติที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นมาตรฐานวัดเจตคติตามวิธีการของลิเคิร์ต การวัดเจตคติโดยวิธีลิเคิร์ตมีขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งวัตถุประสงค์ว่าต้องการศึกษาเจตคติของใครที่มีต่อสิ่งใด

2. ให้ความหมายของเจตคติที่จะศึกษานั้นให้เด่นชัดเพื่อให้ทราบว่าสิ่งที่เป็นข้อความทางเจตคติที่ต้องการวัดคืออะไร ประกอบด้วยคุณลักษณะใดบ้าง เช่น จะวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาภาษาไทย ก็ต้องวิเคราะห์ให้ทราบว่าควรถามเกี่ยวกับวิชาภาษาไทยเรื่องใดบ้าง

3. ทำการสร้างข้อความเจตคติให้ครอบคลุมลักษณะต่าง ๆ ที่วิเคราะห์ได้จำนวนข้อความที่สร้างควรมีประมาณ 20-30 ข้อความ และให้มีจำนวนข้อความที่กล่าวถึงที่ต้องการในทางที่ดี (ทางบวก) และในทางที่ไม่ดี (ทางลบ) จำนวนมากต่อการที่เมื่อนำไปวิเคราะห์คุณภาพแล้วเหลือตามที่ต้องการ

4. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยผู้สร้างข้อความเอง หรือนำไปให้ผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ตรวจสอบ

5. ทำการทดลองขั้นตอนก่อนที่ไปใช้จริง โดยการนำข้อความที่ได้ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนจะบรรจุในมาตรวัดเจตคติ มาตรวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ท กำหนดช่วงความรู้สึกเป็น 5 ช่วง หรือ 5 ระดับ คือ เห็นด้วย อย่างยิ่ง เห็นด้วยเฉย ๆ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อความที่บรรจุลงในมาตรวัดประกอบด้วยข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในทางที่ดี (ทางบวก) และในทางที่ไม่ดี (ทางลบ) โดยมีจำนวนพอ ๆ กันข้อความเหล่านี้จะมีประมาณ 18-20 ข้อความ การกำหนดน้ำหนักคะแนนการตอบแต่ละตัว เลือกระทำภายหลังที่ได้รวบรวมข้อมูลมาแล้วโดยกำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 1 (หรือ 4 3 2 1 0) สำหรับข้อความทางบวก 1 2 3 4 5 (หรือ 0 1 2 3 4) สำหรับข้อความทางลบ วิธีวัดเจตคติผู้เรียนจากข้อเสนอนี้จะจากนักวิจัยหลายท่านดังกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ทุกวิธีล้วนแต่ให้ความเชื่อถือได้ทั้งสิ้น และได้มีนักวิจัยหลายท่านที่ได้ทดลองนำไปใช้แล้วได้ผลเป็นอย่างดี ในการนำเอาวิธีวัดเจตคติแบบใดไปใช้จึงจะได้ผลดีที่สุดย่อมขึ้นอยู่กับคุณพินิจว่านำไปใช้วัดกับใครในสถานการณ์ใดซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน อย่างไรก็ตามการวัดเจตคติแบบลิเคิร์ท (ลิวัน สายยศและอังคณา สายยศ. 2539 : 183-186 ; พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 114) นับว่าเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่ง ดังนั้น เจตคติต่อวิชาภาษาไทย หมายถึง ความรู้สึกหรือความเห็น ทั้งในด้านดี หรือด้านบวก และในด้านไม่ดี หรือ ด้านลบต่อวิชาภาษาไทย ซึ่งวัดได้จากการให้นักเรียนทำแบบสอบถามวัดเจตคติวิชาภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาคุณภาพโดยใช้เกณฑ์การวัดเจตคติของลิเคิร์ท

5. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นตัวแปรแทรกซ้อนมาเป็นตัวแปรร่วมเพื่อจัดผลที่จะกระทบต่อตัวแปรตาม คือความสามารถทางการเขียนเรียงความ และเจตคติต่อวิชาภาษาไทย

5.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

คำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ตรงกับคำว่า “Emotional intelligence” ในภาษาอังกฤษ มีคำที่ใช้เรียกกันทั่วไปคือ EQ หรือ (Emotional quotient) ในภาษาไทยยังไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอนแต่มีคำแปลที่ใช้หลายคำ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้หมายถึงคำว่า EQ โดยตรง เพราะ EQ เป็นคำที่นำเสนอให้สอดคล้องกับ IQ (Intelligence quotient) ซึ่งหมายถึง เซว่นปัญญาหรือดัชนีชี้วัดระดับสติปัญญาที่มีเกณฑ์ในการวัดเปรียบเทียบ EQ ซึ่งอาจถือว่าเป็นเกณฑ์ในการวัดหรือตัวดัชนีชี้วัดระดับความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) ของบุคคล เป็นต้น

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 23-28) มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องความหมายของคำว่า EQ กับ EI โดยกล่าวว่า ความหมายของ EQ (Emotional quotient) และ EI (Emotional intelligence) มักมีความสัมพันธ์กันและในบางครั้งก็ใช้แทนกันได้

สำหรับคำว่า Emotional quotient หรือ EQ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 10) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นองค์ประกอบของความสามารถส่วนตัวด้านอารมณ์และสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ ดร.ณิ ร่องสุวรรณ (2545 : 10) ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนให้เป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธภาพและโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

สุธิดา พลธานี (2546 : 11) ได้ให้ความหมายว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความรู้สึก ความคิดและภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นได้ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนทำให้สามารถชี้้นำความคิดและการกระทำของตนได้อย่างสมเหตุสมผลสอดคล้องกับการทำงานและการดำรงชีวิต โดยมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น

โกลแมน (Goleman. 1998 : 317) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ

สำหรับประเทศไทย มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ในลักษณะใกล้เคียงกันดังนี้ กรมสุขภาพจิต (2543 : 55) กล่าวว่า ความ

ฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 10) กล่าวว่า ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึกความคิด และอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนอง ความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกต้องเหมาะสม สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิด และการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จในการเรียน ความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต

กล่าวโดยสรุป ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ เพื่อให้แสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม และให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถสร้างแรงจูงใจตนเองไปสู่เป้าหมาย

5.2 ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

ในปัจจุบันนักวิชาการและบุคคลทั่วไปได้ให้ความสำคัญในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลเป็นอย่างมาก ด้วยการที่ตระหนักว่าความฉลาดทางอารมณ์น่าจะเป็นตัวที่ส่งเสริมความสำเร็จ และเป็นความสามารถที่จะทำให้บุคคลทำงานหรือดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นและตนเองได้เป็นอย่างดีและมีความสุข

กรมสุขภาพจิต (2543 : 17) กล่าวว่า การให้ความสำคัญกับเรื่องของอารมณ์นั้นก็เพราะนักวิชาการได้ตระหนักว่าเดิมที่เราเคยคิดว่าคนที่เรียนเก่ง เขาวนปัญญาดีน่าจะประสบความสำเร็จมากกว่าคนที่เขาวนปัญญาดีน้อยกว่า แต่ความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป ที่ผ่านมานักวิจัยได้ตระหนักว่าเขาวนปัญญาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถใช้ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ถูกต้องแน่นอน นักวิจัยจึงหันมาสนใจตัวแปรที่ไม่ใช่เขาวนปัญญา เช่น คุณลักษณะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดูพ่อแม่ ในปัจจุบันนักวิจัยทั่วไปก็ยืนยันเช่นกันว่าในเรื่องของความสำเร็จ เช่น ในการเรียนหรือการทำงานนั้น เขาวนปัญญามีส่วนเกี่ยวข้องเพียง 20% เท่านั้น ที่เหลือเป็นปัจจัยด้านอื่น ๆ ซึ่งรวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ด้วย

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ว่าคนเก่งแต่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ หรือเก่ง แต่สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนฝูงไม่ดี หรือเก่ง แต่ไม่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราไม่สามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานตามที่ควรจะเป็น ในทำนองเดียวกัน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 34-37) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นการเรียนรู้จักอารมณ์ความรู้สึก

ของตนเอง การมีสติรู้เท่าทัน สาเหตุและความแปรผันด้านอารมณ์ของตนเองตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี จะเป็นที่รู้จักใช้ความคิดอ่านเกี่ยวกับอารมณ์ตนเองและของผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดีและการประยุกต์ใช้หลักการของความฉลาดทางอารมณ์เข้าสู่ชีวิตประจำวันและงานในหน้าที่มีประโยชน์ดังนี้

1. พัฒนาการด้านอารมณ์บุคลิกภาพของเด็ก ความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้างความสามารถในการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความเครียด และแรงกดดันในชีวิต
2. การสื่อสาร และการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตน ได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
3. การปฏิบัติงาน ความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนเกื้อหนุน การยอมรับความคิดริเริ่ม ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่ดี
4. การให้บริการ ความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนทำให้ยอมรับฟังความต้องการของผู้อื่น และสามารถตอบสนองได้ดี
5. การบริหารจัดการ ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำ ที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คนและครองใจคนได้ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้สำเร็จ

การเข้าใจชีวิตของตนและผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องของการศึกษาทำความเข้าใจตนก่อนทำความเข้าใจผู้อื่น เมื่อเข้าใจตนและเข้าใจผู้อื่นแล้ว ทำให้มีการพัฒนาตนเอง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันล้วนแล้วแต่เป็นไปด้วยดี ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากความสำคัญต่อตัวเองแล้ว กรมสุขภาพจิตได้กล่าวถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ความสำคัญต่อความรักและครอบครัว ความสำคัญต่อการเรียน และความสำคัญต่อการทำงาน เป็นต้น ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อตนเอง

เป็นที่ยอมรับว่าจิตใจมีผลต่อร่างกายและความเครียดคือบ่อเกิดที่สำคัญของโรคร้ายไข้เจ็บหลายชนิดทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรคแผลในกระเพาะอาหาร โรคไมเกรน โรคความดันโลหิตสูง ไปจนถึงโรคร้ายอย่างมะเร็ง หากเรามีอารมณ์ดีย่อมส่งผลให้ร่างกายแข็งแรงตามไปด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยให้คนมองโลกในแง่ดี มีความสุข มีความพอใจและยอมรับได้กับสภาพที่เป็นอยู่

2. ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อครอบครัว

ครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ต้องอาศัยความรักความเข้าใจและยอมรับได้ในข้อบกพร่องของผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีผลอย่างมากต่อความสงบสุขในบ้านหรือชีวิตคู่ ปัญหาความแตกแยก หย่าร้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมีต้นตอมาจากการ ไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกันหรือยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายไม่ได้ เมื่อมีปัญหาที่ไม่หันหน้าคุยกันดี ๆ บ่อยครั้งที่คนเก่งจำนวนไม่น้อยประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่มักล้มเหลวในชีวิตคู่เพียงเพราะการพยายามเอาชนะกัน ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน ดังนั้น การเรียนรู้ธรรมชาติและความต้องการของแต่ละฝ่ายจึงเป็นเรื่องสำคัญ การเรียนรู้จะทำให้เราเข้าใจตัวเองและคนที่เรารักได้ดียิ่งขึ้น เพราะหากเมื่อใดมีความเข้าใจแล้ว ความยอมรับได้ก็จะตามมา

3. ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการศึกษา

การที่เด็กจะเรียนดีมีอนาคตที่ดี นอกจากความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ อีกมากมายโดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งชั่วร้าย พบว่า เด็กจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาด้านความรู้สึก จนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน หรือปัญหาด้านพฤติกรรมอย่างอื่น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากความอ่อนแอทางความสามารถทางเชาวน์ปัญญา แต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ที่ไม่สามารถรู้เท่าทัน และจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่น

ปัจจุบันได้มีการนำความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์เข้ามาสอนในโรงเรียน เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีการนำกิจกรรมที่เรียกว่า Self-science มาใช้ในห้องเรียน โดยมีวิธีการคือ การให้นักเรียนบอกความรู้สึกของตนเองในขณะที่ครูขานชื่อตนเอง เช่น วันนี้อารมณ์ดี กังวลเล็กน้อย หรือมีความสุข แทนการตอบว่ามาหรือไม่มา

จุดมุ่งหมายของการสอนวิชานี้ คือ เพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม หลักสูตรนี้ไม่ได้สอนเฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้นแต่เป็นการพัฒนาทักษะความเข้าใจที่มีความสำคัญกับเด็กทุกคน โดยมีแนวคิดที่ว่าผู้เรียนจะเข้าใจบทเรียน ได้ลึกซึ้งเมื่อมีประสบการณ์โดยตรงมากกว่า การรับฟังจากการสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นยังมีการนำหลักสูตรนี้มาใช้ป้องกันปัญหาต่าง ๆ เช่น การใช้สารเสพติด การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การออกโรงเรียนกลางคัน เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามการนำความรู้เกี่ยวกับอารมณ์เข้ามาสอนในโรงเรียนนี้ก็ยังเป็นเรื่องใหม่ จึงจำเป็นต้องใช้นักจิตวิทยาเป็นผู้สอน ซึ่งคาดว่าต่อไปจะมีการถ่ายทอดและฝึกหัดให้ครูทั่วไปในโรงเรียนสามารถดำเนินการได้เอง เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากอารมณ์และความรู้สึกที่ทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยต้องสูญเสียอนาคตอย่างง่ายดาย

4. ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการทำงาน

ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 มีการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาสูง มักจะล้มเหลวในการเป็นผู้บริหารสูงสุด เพราะขาดความเข้าใจมนุษย์ ขาดการปฏิสัมพันธ์และอารมณ์ที่ดี

ขณะที่งานวิจัยชิ้นหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับการทำยอดขายของพนักงานขายประกันชีวิต ในบริษัทแห่งหนึ่งพบว่า พนักงานที่ทำยอดขายได้ดีและสามารถอยู่ในบริษัทได้นาน คือพนักงานที่เป็นคนมองโลกในแง่ดี พนักงานกลุ่มนี้จะไม่ท้อใจเมื่อไปขายประกันแล้วลูกค้าไม่ซื้อแต่ยังมุ่งมั่นที่จะพยายามขายลูกค้ารายต่อไปให้ได้

จากตัวอย่างดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ที่มีผลต่อการทำงานอย่างชัดเจน นักจิตวิทยาพบว่าผู้ที่มีอารมณ์ดี จะมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ง่าย ตลอดจนมีทักษะอารมณ์ที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขณะเดียวกันความฉลาดทางอารมณ์ จะช่วยให้เรามองโลกในแง่ดี ทำให้มีพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างไม่ท้อถอย สามารถสร้างกำลังใจให้กับตัวเองในยามล้มเหลวหรือมีปัญหาได้ ซึ่งต่างจากคนที่มองโลกในแง่ร้ายที่มักจะมองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยาก ทำให้ขาดกำลังใจที่จะฝ่าฟันอุปสรรคได้

เชาวน์ปัญญาที่ดี ไม่สามารถบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการทำงานได้เสมอไป หากไม่มีความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ดังนั้น ผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในการทำงานจึงจำเป็นต้องฉลาดรู้ทั้งเรื่องการทำงาน และคนทำงาน ตลอดจนมีการเรียนรู้ เข้าใจ สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้ (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 15-26)

5.3 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

นักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่าน ได้สรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

ฮาร์ตวาร์ด การ์ดเนอร์ นักจิตวิทยาได้จำแนกความฉลาดทางอารมณ์ใน 2 ลักษณะ คือ (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 41) ระบุว่า การรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่น (Interpersonal intelligence) ได้อย่างเหมาะสม และการรับรู้อารมณ์ของตนเอง (Intrapersonal intelligence) สามารถแยกแยะ และสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจตนเองดีขึ้น

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 75-77) ได้เสนอโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ไว้เพื่อสะดวกแก่การวัดที่เรียกว่าแบบทดสอบการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (Mapping your emotional intelligence : EQ Map) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความรอบรู้ในอารมณ์ (Emotional literacy) ซึ่งจะเป็นตัวที่ทำให้เกิดการรับรู้การควบคุมตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วย

- 1.1 ความซื่อสัตย์ในอารมณ์ (Emotional honesty) คือรับรู้อารมณ์ตรงตามที่เป็น
- 1.2 การสร้างพลังอารมณ์ (Emotional energy) รวบรวมอารมณ์ให้เกิดพลังสร้างสรรค์
- 1.3 ตระหนักรู้ในอารมณ์ (Awareness)
- 1.4 รับผลย้อนกลับของอารมณ์ (Feedback)
- 1.5 หยั่งรู้ด้วยตนเอง (Intuition)
- 1.6 รับผิดชอบ (Responsibility)
- 1.7 สร้างสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connection)
2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotional fitness) ประกอบด้วย
 - 2.1 สร้างความเชื่อถือได้ให้เกิดแก่น (Authenticity)
 - 2.2 มีความเชื่อ ศรัทธา และมีความยืดหยุ่น
 - 2.3 สร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ไม่พอใจที่จะอยู่กับที่
 - 2.4 ความสามารถที่จะกลับสู่สภาพปกติ และเดินหน้า
3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional depth) เป็นการสำรวจแนวทางที่จะปรับชีวิตและหน้าที่การงานให้เข้ากับศักยภาพและเป้าหมายของตัวเอง ประกอบด้วย
 - 3.1 ความผูกพันในงาน รับผิดชอบต่อและมีสติ
 - 3.2 มีเป้าหมายและศักยภาพที่โดดเด่น
 - 3.3 มีความซื่อตรง (Integrity) ทำงานอย่างซื่อสัตย์และยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมรักษามาตรฐานส่วนบุคคลทำตามทีพูด รักษาคำพูด ยอมรับข้อผิดพลาดที่ตนกระทำอย่างเปิดเผย
4. ความกลมเกลียวและความไปกันได้ทางอารมณ์ (Emotional alchemy) โดยใช้สัญชาตญาณด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสมรรถภาพที่จะเผชิญปัญหาและความกดดันประกอบด้วย
 - 4.1 การแสดงออกด้านการหยั่งรู้
 - 4.2 สามารถคิดใคร่ครวญ
 - 4.3 การเล็งเห็นโอกาส
 - 4.4 การสร้างอนาคต

โกลแมน (Goleman, 1998 : 43-44) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ในทัศนะของสโลเวย์ ว่าประกอบได้ด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. ขึ้นตระหนักรู้ในอารมณ์ของตน (Know ones emotion) เข้าใจหยั่งรู้ความเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ ภาวะอารมณ์ความต้องการของตนในแต่ละช่วงเวลาและสถานการณ์ เข้าทำนองผู้ที่รู้จักตนเองและเอาชนะตนเองได้เป็นผู้ที่ฉลาดที่สุด

2. **ขั้นบริหารจัดการอารมณ์ของตน (Managing emotion)** เป็นความสามารถที่จะควบคุมจัดการกับความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และชาญฉลาด โดยเสริมสร้างจากภาวะที่ตระหนักรู้ในอารมณ์ตน เมื่อเสรีา โกรธ ผิดหวังก็สามารถควบคุมตนได้และนำพาภาวะอารมณ์ตนให้กลับคืนสู่ภาวะปกติได้โดยเร็ว

3. **ขั้นสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเองได้ (Motivating oneself)** การกระตุ้นเตือนตนให้คิดริเริ่มอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ผลักดันตนเองมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จะนำมาซึ่งความสำเร็จสามารถทนได้ รอได้ ไม่หุนหันใจเร็วด่วนได้ดังนี้ จะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานมุ่งสู่เป้าหมายอย่างมีความตั้งใจ

4. **ขั้นสามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ (Recognizing emotion in other)** ความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นพื้นฐานของความเก่ง คนรู้เท่าทันในความรู้สึก ความต้องการ ข้อวิตกกังวลของผู้อื่น

5. **ความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ (Handling relationships)** เป็นผลรวมของข้อ 1-4 ทำอย่างไรที่จะมีความสามารถรักษาความสัมพันธ์ส่วนตัวและที่เกี่ยวกับงานไว้

นอกจากนี้กรมสุขภาพจิต (2543 : 55-56) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 3 ด้านคือ ความดี ความเก่ง และความสุข ดังต่อไปนี้

1. **ความดี** หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1.1 **ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองได้**

1.1.1 **รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง**

1.1.2 **ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้**

1.1.3 **แสดงออกอย่างเหมาะสม**

1.2 **เห็นใจผู้อื่น**

1.2.1 **ใส่ใจผู้อื่น**

1.2.2 **เข้าใจและยอมรับผู้อื่น**

1.2.3 **แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม**

1.3 **รับผิดชอบ**

1.3.1 **รู้จักให้ รู้จักรับ**

1.3.2 **รับผิดชอบให้ผู้อื่น**

1.3.3 **เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม**

2. ความเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเองมีแรงจูงใจสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วย ความสามารถต่อไปนี้

- 2.1 รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง
 - 2.1.1 รู้ศักยภาพตนเอง
 - 2.1.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้
 - 2.1.3 มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย
 - 2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา
 - 2.2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา
 - 2.2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา
 - 2.2.3 มีความยืดหยุ่น
 - 2.3 มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น
 - 2.3.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
 - 2.3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
 - 2.3.3 แสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์
3. ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย
- 3.1 ภูมิใจในตนเอง
 - 3.1.1 เห็นคุณค่าตนเอง
 - 3.1.2 เชื่อมั่นในตนเอง
 - 3.2 พึงพอใจในชีวิต
 - 3.2.1 มองโลกในแง่ดี
 - 3.2.2 มีอารมณ์ขัน
 - 3.2.3 พึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
 - 3.3 มีความสงบทางใจ
 - 3.3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข
 - 3.3.2 รู้จักผ่อนคลาย
 - 3.3.3 มีความสงบทางจิตใจ

จากแนวความคิดเชิงทฤษฎี ซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางจิตวิทยา (Psychological constructs) ของนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่าน จะเห็นว่ามียอดประกอบคล้ายคลึงกันพอที่จะสรุป องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ได้ดังต่อไปนี้

1. การตระหนักรู้ในตนเอง เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเอง ได้ตามความจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่นรู้จักจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เป็นคนซื่อตรง พุดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตนเอง
2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (Self control) เป็นคนที่น่าไว้วางใจ (Trust worthiness) มีคุณธรรม (Conscientiousness) มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต (Innovation)
3. การจูงใจตนเอง เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเอง มองโลกในแง่ดี สามารถนำ อารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และเป็นพลังในการให้ กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์
4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น เป็นความสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (Service orientation) สามารถแสดงออก ทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม
5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นความสามารถที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของ ผู้อื่นเป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถในการลักษณะนี้จะประกอบไปด้วย การสื่อความที่ดี (Communication) การบริหาร ความขัดแย้ง (Conflict management) เป็นต้น

5.4 คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

พ่อพรหม เกิดพิทักษ์ (2542 : 16) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ควรเป็น บุคคลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถ ควบคุมจัดการและแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้และตระหนักรู้ได้ว่า ขณะนี้ กำลังทำอะไรอยู่ รู้สึกอย่างไรตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Self-awareness)
2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต (Self-motivation)
3. สามารถอดทน อดกลั้นต่อสภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม (Stress tolerance)
4. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้

5. มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง มี Impulse control
6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (To have empathy for others)
7. มีสัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (Trusting relationships) มีความจริงใจและซื่อสัตย์

8. มีความคิดริเริ่ม (Initiative) มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
9. มองโลกในแง่ดี (Optimist)

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 140) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี คือ ผู้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รู้จักตนเอง รู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อยในความเป็นตัวเอง
2. ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก การแสดงออกของตนเองได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี

3. ความสามารถสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความคิดริเริ่ม ไม่ย่อท้อ
4. แสดงความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตระหนักรู้ในความรู้สึกความต้องการของผู้อื่น ได้ดี สร้างและรักษาสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

5. มีทักษะทางสังคมที่ดี ทั้งนี้เป็นผลมาจากพัฒนาการในขั้นแรก ๆ ที่ทำให้ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงสามารถเข้ากับคนอื่นได้ดี มีมารยาท มีอารมณ์ขัน

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยทักษะทางอารมณ์ที่จะช่วยให้บุคคลนั้น ๆ สามารถเรียนรู้ และปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นได้ ส่งผลให้ประสบผลสำเร็จเป็นบุคคลที่มีลักษณะพึงประสงค์ คือเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

5.5 วิธีวัดความฉลาดทางอารมณ์

วิธีวัดความฉลาดทางอารมณ์ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (สำหรับวัยรุ่น อายุ 12-17 ปี) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 45) ซึ่งมีลักษณะเป็นประโยชน์ที่มีข้อความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ จำนวน 52 ประโยค เป็นข้อความด้านบวก 28 ประโยค ข้อความด้านลบ 24 ประโยค โดยเน้นลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข

ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข

ในการพิจารณาคำตอบมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ก่อนข้างจริง และจริงมาก โดยให้เลือกเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับอารมณ์และความรู้สึกมากที่สุด แล้วนำข้อความแต่ละคนมาให้นำหน้าท้ายข้อ ดังนี้

คะแนน	ข้อความในทางบวก	ข้อความในทางลบ
4	จริงมาก	ไม่จริง
3	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง
2	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง
1	ไม่จริง	จริงมาก

จากนั้นรวมคะแนนตอบของแต่ละคนในทุก ๆ ข้อเข้าด้วยกัน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ทางสถิติ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ CIRC ส่วนใหญ่เป็นการสอนโดยใช้การจัดเนื้อหาสาระเพื่อการอ่านและเขียนเป็นส่วนใหญ่ และงานวิจัยที่พบบนนั้นทำกับนักเรียนทุกระดับ คือ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งนักศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยจึงขอเสนอองานวิจัยที่สำคัญ ๆ ดังนี้

ขวัญเรือน โพธิ์วีเชียร (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม CIRC ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ฝึกด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้โปรแกรม CIRC กลุ่มทดลองที่ 2 ฝึกอ่านด้วยตนเองโดยใช้กิจกรรมการอ่านของโปรแกรม CIRC และกลุ่มทดลองควบคุมเรียนจากการสอนของครูตามปกติ ใช้เวลาในการฝึกกลุ่มละ 16 ครั้ง ภายใน 8 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม CIRC กับกลุ่มที่เรียนด้วยตนเอง โดยใช้กิจกรรมการอ่านของโปรแกรม CIRC และกลุ่มที่เรียนจากการสอนของครูตามปกติ มีความสามารถในการอ่านจับใจความไม่แตกต่างกัน แต่ละกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม CIRC มีแนวโน้มว่ามีความสามารถสูงกว่ากลุ่มอื่น

วรนาถ เกื่อนคำ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีร่วมมือ โดยการใช่โปรแกรม CIRC กับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม CIRC มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

สกุณา บุญสูง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 ที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง พบว่า นักเรียนที่มาจากสภาพครอบครัวต่างกันมีเจตคติที่ต่างกัน

สชุนเดลอ (Schundler. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 16 คน โดยใช้โปรแกรม CIRC เป็นเวลา 20 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมเป็นนักเรียนจำนวน 17 คน สอนอ่านโดยการสอนทั้งชั้นแบบดั้งเดิมร่วมกับนักเรียนกลุ่มย่อยที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ทั้งสองกลุ่มได้รับการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน SRA (Science research associate) ผลการศึกษาไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

แบรมเลตต์ (Bramlett. 1994 : 67-84) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม CIRC กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 198 คน จาก 6 ห้องเรียน เมื่อวัดด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความ (California achievement test) จากกลุ่มที่มีระดับความสามารถในการอ่านต่างกัน พบว่า กลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ มีความพอใจในโปรแกรม CIRC

สติเวนส์ และสลาบิน (Stevens & Slavin. 1995 : Abstract) ได้ศึกษาผลระยะยาวของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้โปรแกรม CIRC ในการสอนอ่านและภาษาศาสตร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทัศนคติต่อการอ่านและภาษาศาสตร์ และความตระหนักรู้ในเมตาคอกนิชัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-6 ทำงานตามโปรแกรม CIRC โดยใช้ทีมที่มีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในกิจกรรมการอ่านและเขียนเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ ครูให้ความรู้เกี่ยวกับยุทธวิธีการจับใจความและกระบวนการเขียน ในการสอนเขียนและภาษาศาสตร์ และยังศึกษากับนักเรียนพิการที่เสียเปรียบทางวิชาการในห้องเรียนปกติ และเข้าร่วมกิจกรรมในทีมแบบร่วมมือ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น นักเรียนจำนวน 635 คน โดยใช้โปรแกรม CIRC และเปรียบเทียบกับนักเรียน 644 คน ที่สอนแบบดั้งเดิม นักเรียนพิการที่เสียเปรียบทางวิชาการ จำนวน 72 คน ในโปรแกรม CIRC นำมาเปรียบเทียบกับนักเรียนพิการ 65 คน จากโรงเรียนที่สอนแบบดั้งเดิม ผลการศึกษาเมื่อผ่านระยะเวลา 1 ปี พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรม CIRC มีผลสัมฤทธิ์ทางการ

อ่านศัพท์และการอ่านจับใจความสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบดั้งเดิม เมื่อระยะเวลา 2 ปี พบว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนดั้งเดิม นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรม CIRC มีความตระหนักรู้ในวิธีเมตาคอกนิชัน มากกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนดั้งเดิม นักเรียนฟิสิกส์ที่เสียเปรียบทางวิชาการในห้องเรียน CIRC มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านศัพท์ การอ่านจับใจความและการใช้ภาษาสูงกว่านักเรียนฟิสิกส์ในโรงเรียนแบบดั้งเดิม ไม่มีความแตกต่างกันในทัศนคติที่มีต่อการอ่านและการเขียนอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรม CIRC กับนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนแบบดั้งเดิม

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่า การเรียนแบบร่วมมือมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยส่วนมากแล้วจะใช้รูปแบบ CIRC และมีเทคนิควิธีอื่น ๆ ที่แตกต่างกันไป

จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นกล่าวถึงการจัดเนื้อหาวิธีสอนรูปแบบลักษณะที่สอดคล้องกันไม่ว่าจะใช้สอนกับผู้เรียนระดับใด มีผลต่อผู้สอนในด้านนำมาใช้เป็นเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ และมีผลต่อผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะต่าง ๆ โดยผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แต่ครูผู้สอนก็ต้องคำนึงก็ต้องคำนึงถึงทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนด้วย ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนรูปแบบ CIRC จึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่สอนโดยรูปแบบ CIRC การสอนตามคู่มือเพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป